

זקנים בצל המלחמה

בתים

אוקטובר 2025

ד"ר אלה אוסטרובסקי ברמן, ד"ר שירלי רזניצקי, נועם
דוידוביץ', גלעד הדס

רקע: הנחות עבודה לסקר

חלוקת מענים יעילה (בעולם של משאבים מוגבלים) | **דורשת תיעדוף** | נכון בשגרה ואף יותר בחירום

פרמטרים לתיעדוף אוכלוסייה | מה כואב? האם המצב החמיר? האם מסתדר לבד?

מפת המדדים רלוונטית **מתמיד** | מצפן לבחינת הסיכונים בבריאות, תפקוד, מצב כלכלי, חברתי-רגשי (בהתאמה למצב)

לא לוותר על מניעה | להציג את כל הרצף כולל הזקנים ה"חזקים" שחשוב למנף

הרזולוציה הרלוונטית של נתונים **תומכי קבלת החלטות** | זירת הרשות המקומית (כללי/שכונות/רחובות)

מטרת המחקר

לבחון את מצב הזקנים במגוון תחומי חיים ואת השינויים שחלו במצבם בעקבות מלחמת חרבות ברזל

שיטת המחקר

סקר בשתי פעימות בקרב בני 60+ מ-13 יישובים:

2.

פעימה שנייה:
קריית ביאליק, מ"א עמק יזרעאל, שפרעם,
בת ים, ירושלים, בית שמש, באר שבע,
אופקים, קריית מלאכי, אשקלון
*150–250 זקנים בכל יישוב
הנתונים נאספו במהלך חודשים מאי –
ספטמבר 2024

1.

פעימה ראשונה:
אשדוד, תל אביב, נתניה
*כ-250 זקנים בכל יישוב
הנתונים נאספו במהלך חודשים
דצמבר 2023 – פברואר 2024

מיקוד הסקר: מדדי הזדקנות מיטבית, זיהוי מצבי פגיעות והחמרה, רשתות תמיכה

תמונת מצב זקנים

מצב כלכלי

עמידה בהוצאות חודשיות

מצב חברתי-רגשי

חוסן אישי
בדידות
תחושת ביטחון

מצב בריאות

מצב בריאות סובייקטיבי
דיכאון (PHQ2)
מוגבלות ותפקוד יום-יומי

מדדי
"עלי"

מוכנות כלכלית

תעסוקה

אורח חיים פעיל

פנאי
התנדבות
מיצוי זכויות
סדר יום משמעותי

אורח חיים בריא

יציאה מן הבית
פעילות גופנית
STRESS

ניהול בריאות

ויתור על שירותים
רפואיים ובדיקות שגרה

מדדים
מנבאים

אורינות דיגיטלית | ביצוע פעולות דיגיטליות בתחומי חיים שונים (עצמאית או עם עזרה)

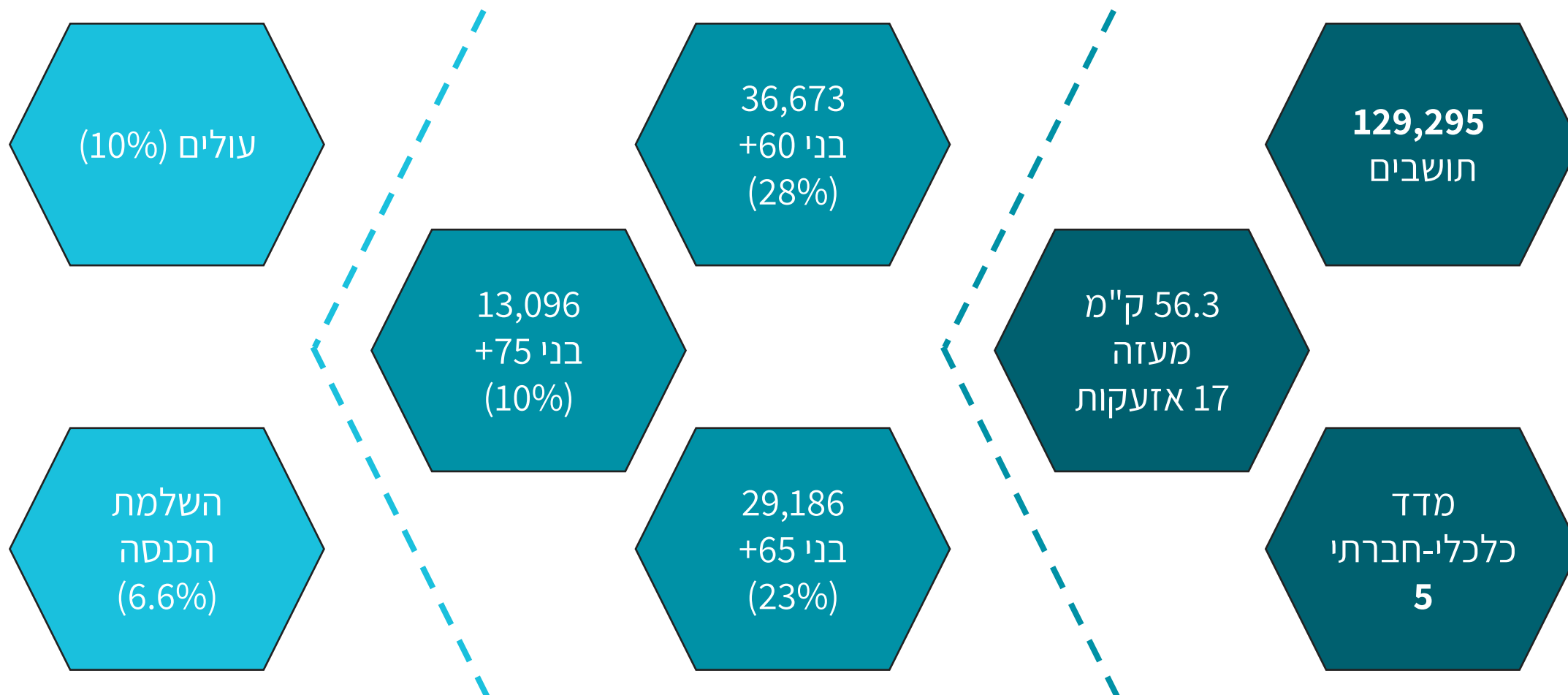

רשת תמיכה בארבעה תחומי סיוע - כלכלי, רגשי, פיזי, מידע\עצה (הצורך בסיוע וזהות המסייע)

רקע: בתים - דמוגרפיה

מקורות: מכון מאירס-ג'וינט-ברוקדייל. (2023). בני +65 בישראל שנתון סטטיסטי; אתר הביטוח הלאומי (סטטיסטיקה לפי יישובים)

רקע: מאפייני משיבים N=251 (באחוזים)

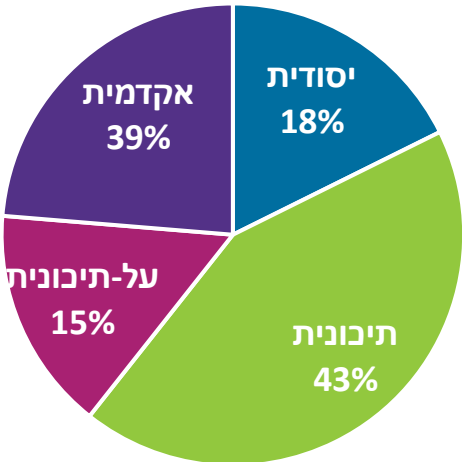
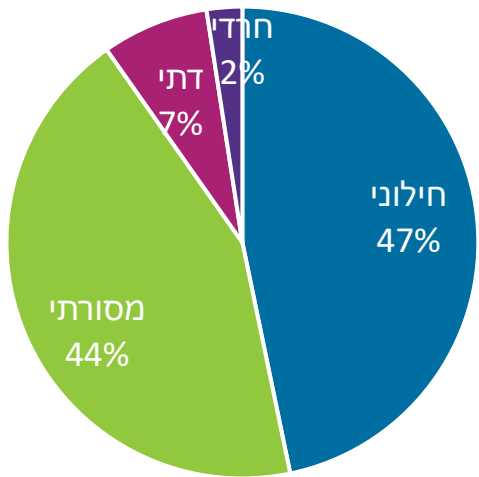
6%
אין ילדים /
כל הילדים
מתגוררים
בחו"ל

62% נשואים
15% גרושים
19% אלמנים
4% רווקים

33% גברים
67% נשים

גיל ממוצע
74
סטיית תקן 6

40%
חיים עם מוגבלות
(40% נעזרו במטפל)

עולים
12%

נפגעים בעקבות המלחמה (באחוזים)

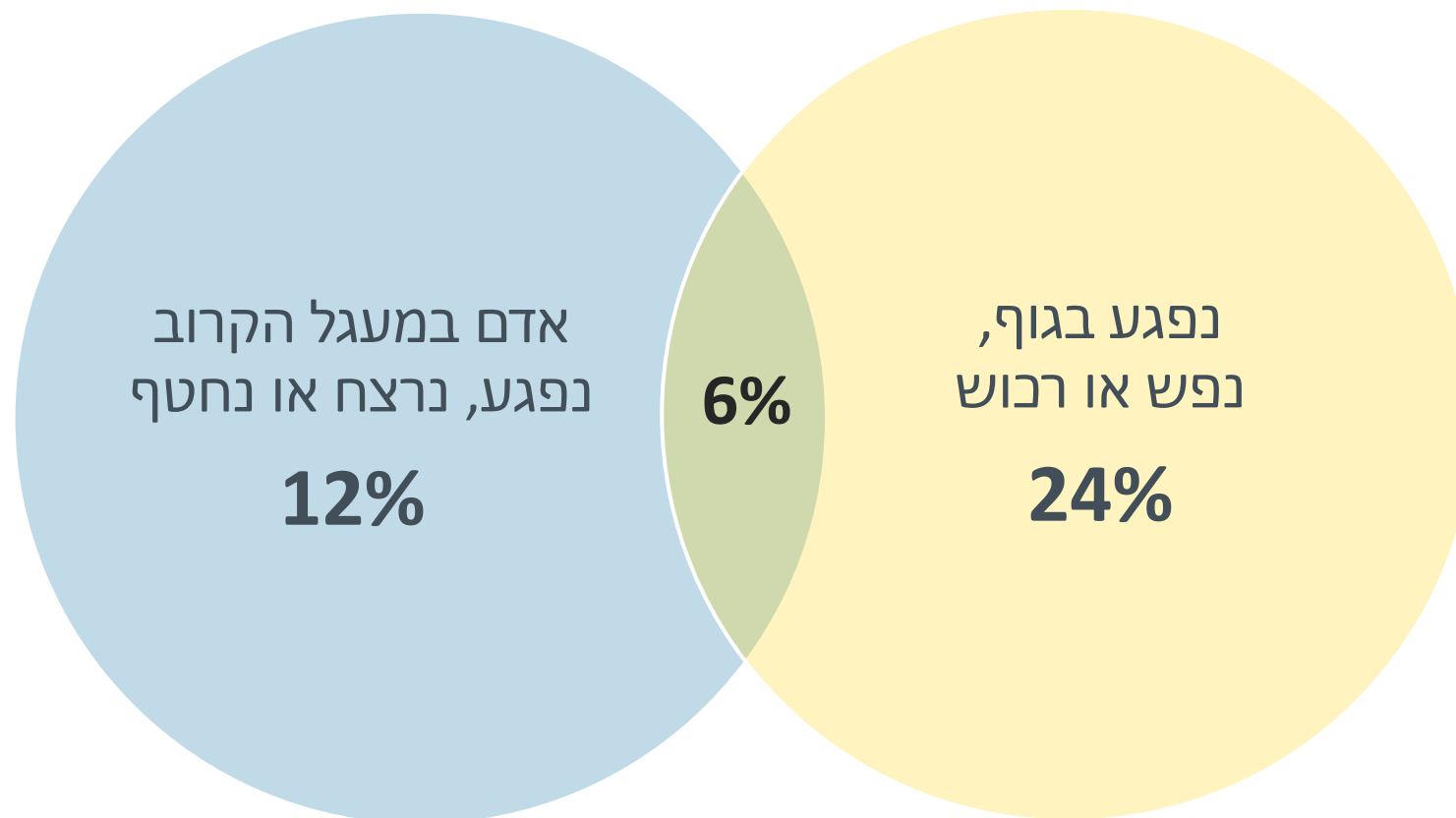
אדם במעגל הקרוב
נפגע, נרצח או נחטף

18%

נפגע בגוף,
נפש או רכוש

30%

42% נפגעו בעקבות המלחמה (באחוזים)

מצב בריאות סובייקטיבי (באחוזים)

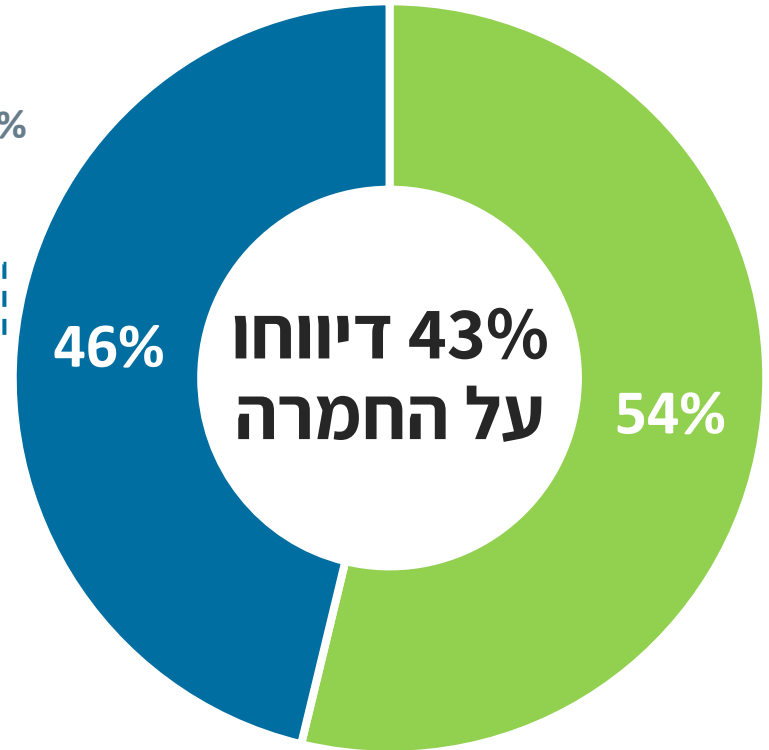
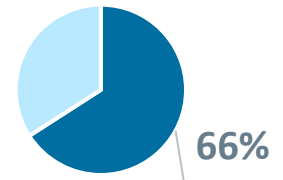

בני +75 מדווחים על בריאות לא טובה יותר מבני 60-74: 57% לעומת 40% יותר זקנים שבריאותם לא טובה מזקנים שבריאותם טובה חוו החמרה עקב מלחמה

* נתוני הסקר החברתי מתייחסים לכלל בני +65 בישראל

החמרה במצב הבריאות

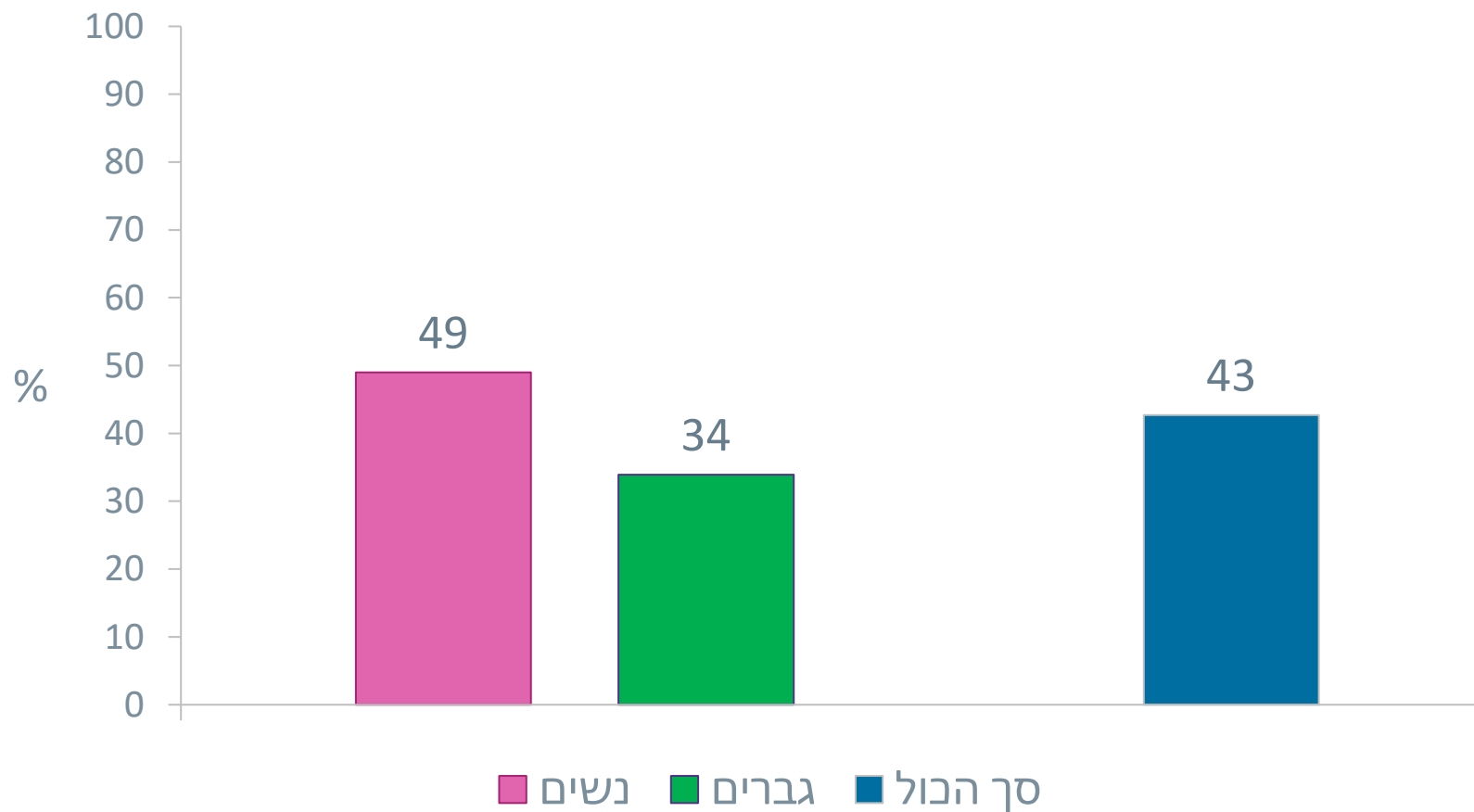
בריאות טובה

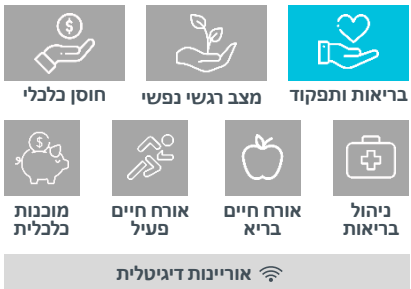
בריאות לא טובה

החמרה במצב הבריאות (באחוזים)

יותר נשים מגברים חוו החמרה במצב בריאותן מאז המלחמה

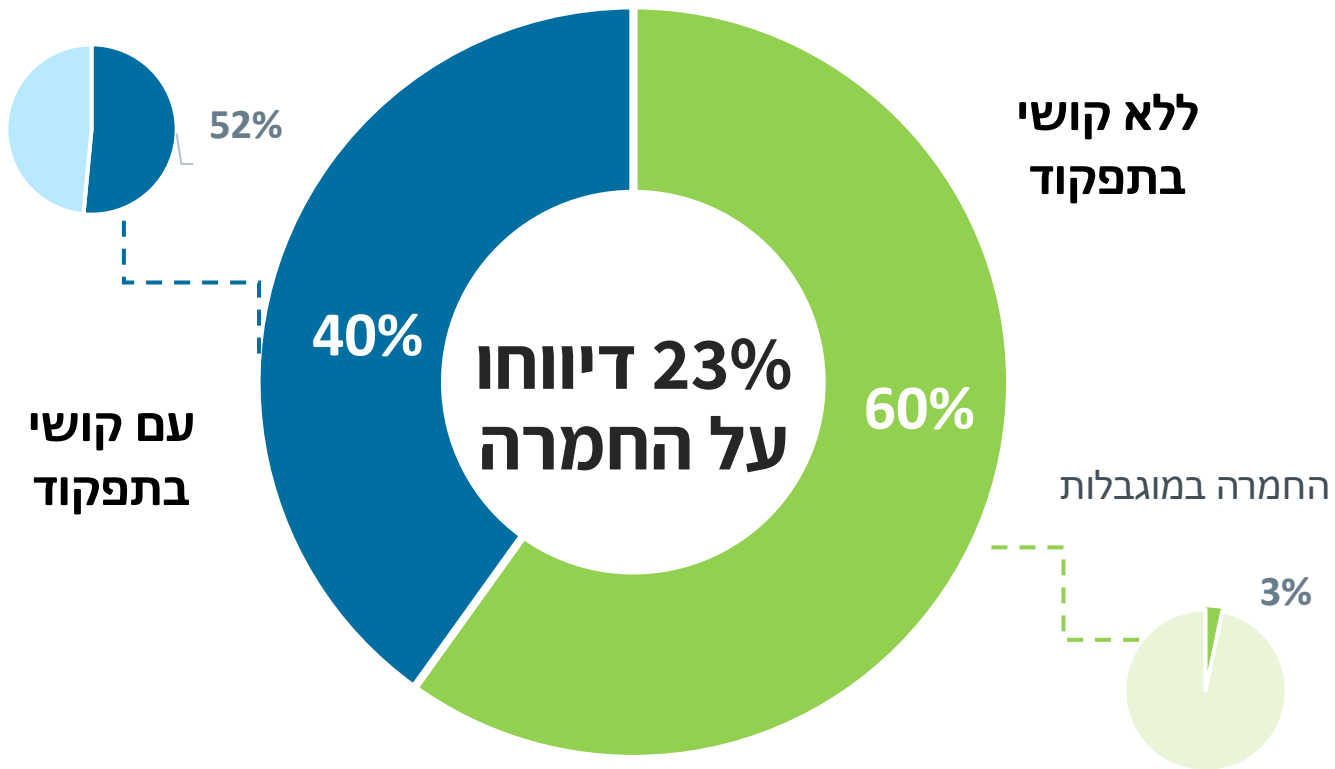

קושי בתפקוד היום-יומי (GALI) (באחוזים)

זקנים בעלי מוגבלות חוו החמרה משמעותית יותר במצבם
מזקנים ללא מוגבלות

החמרה במוגבלות

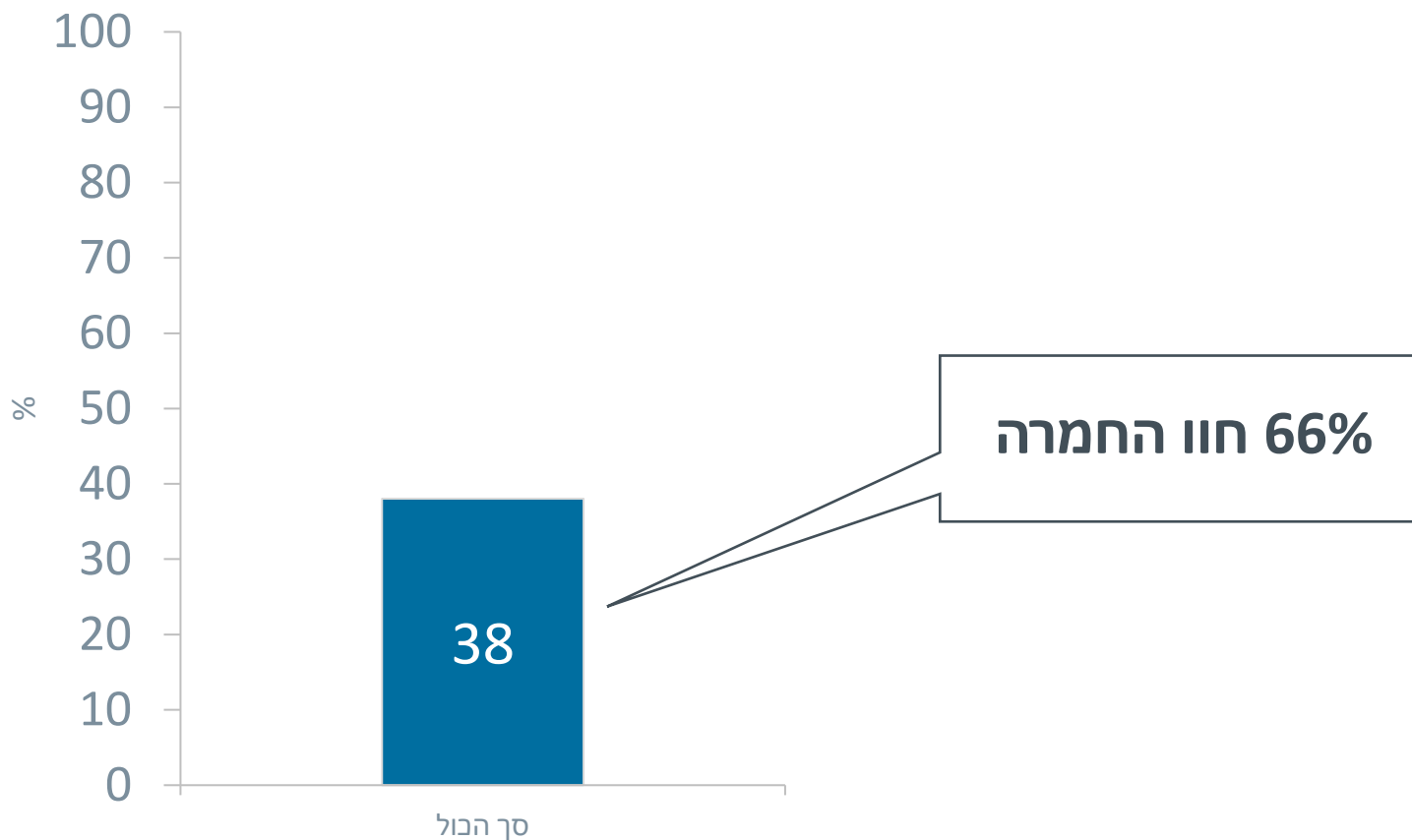

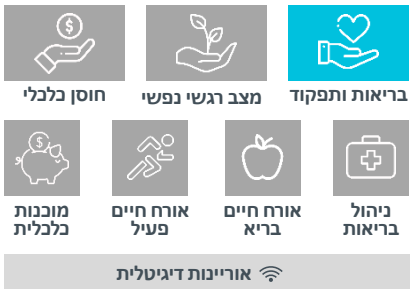
“סקר השייכות של זקני ישראל”
שנערך על ידי מכון גיאוקרטוגרפיה
ומכון ERI בקרב בני 65+ בישראל

היעזרות במטפלת (באחוזים)

בקרב מי שדיווחו על קושי בתפקוד היום-יומי
38% דיווחו על היעזרות במטפלת

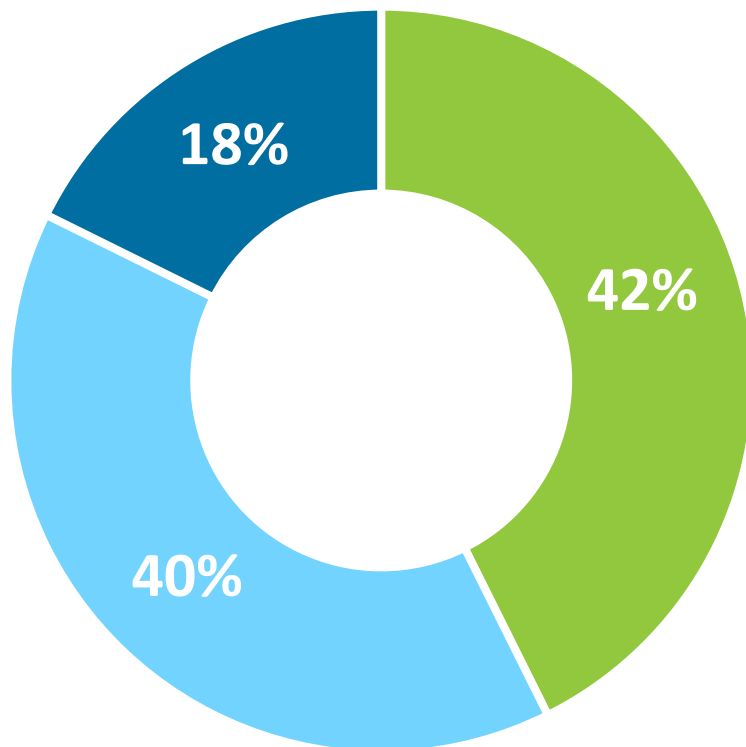

PHQ2 - דכאון (באחוזים)

בממוצע, רמת הדיכאון של ותיקים גבוהה יותר משל עולים

רמת דיכאון גבוהה

רמת דיכאון נמוכה

רמת דיכאון בינונית

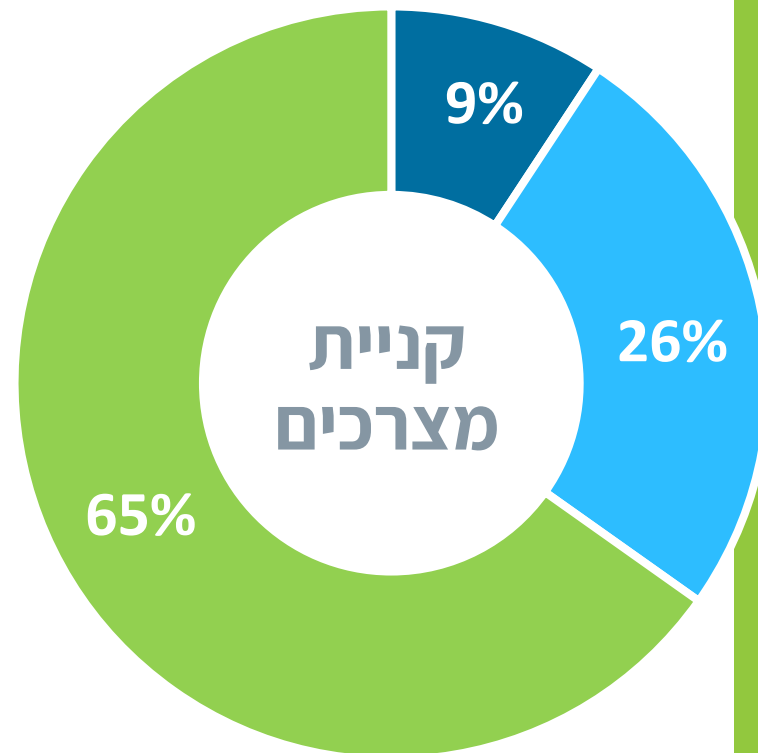
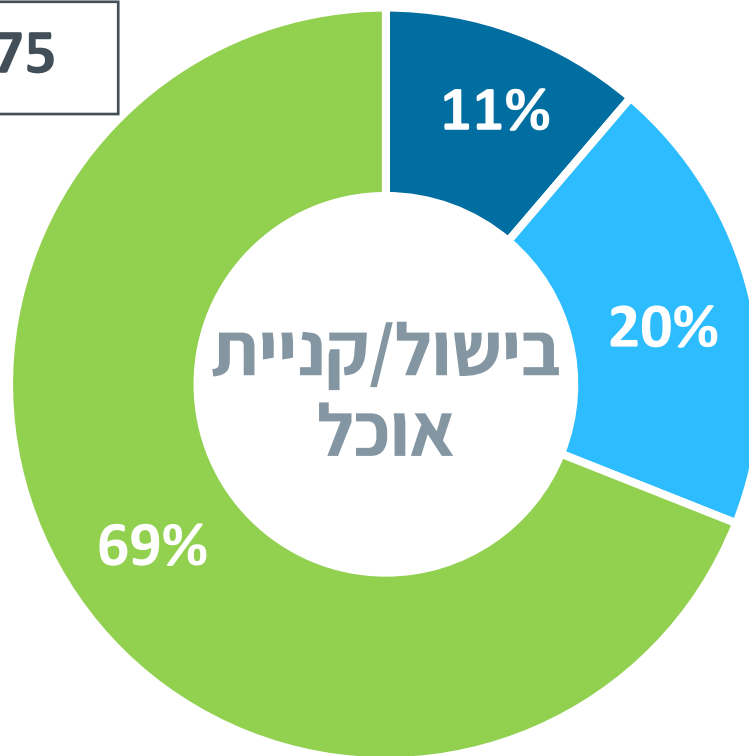
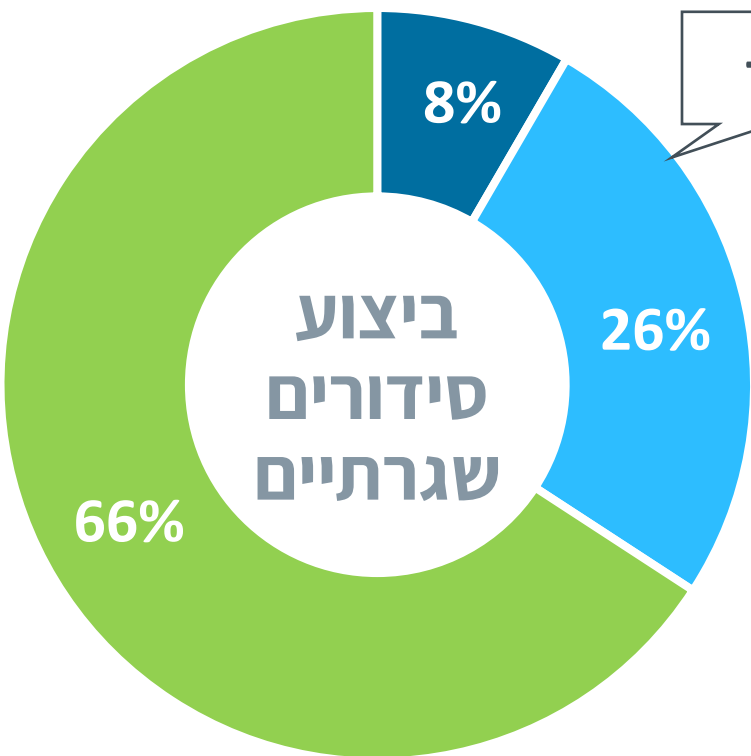

קיום פעולות שגרה (באחוזים)

יותר בני 60-74 מבני 70+ עצמאיים בכל פעולות השגרה

+75

■ מתקשה ■ מקבל עזרה ■ עצמאי

עצמאות בפעולות שגרה (באחוזים)

כמחצית מן הזקנים הלא עצמאיים חוו החמרה

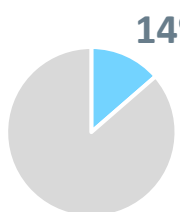

49% לא עצמאי באף פעולה

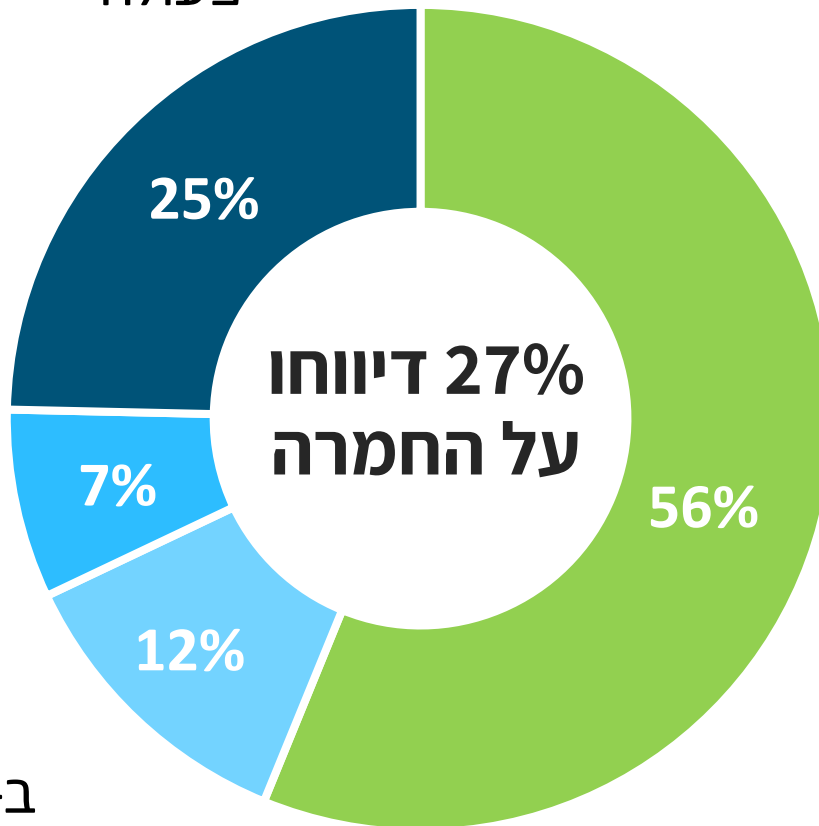
41%

עצמאי בפעולה אחת

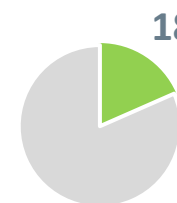

14%

עצמאי ב-2 פעולות

עצמאי

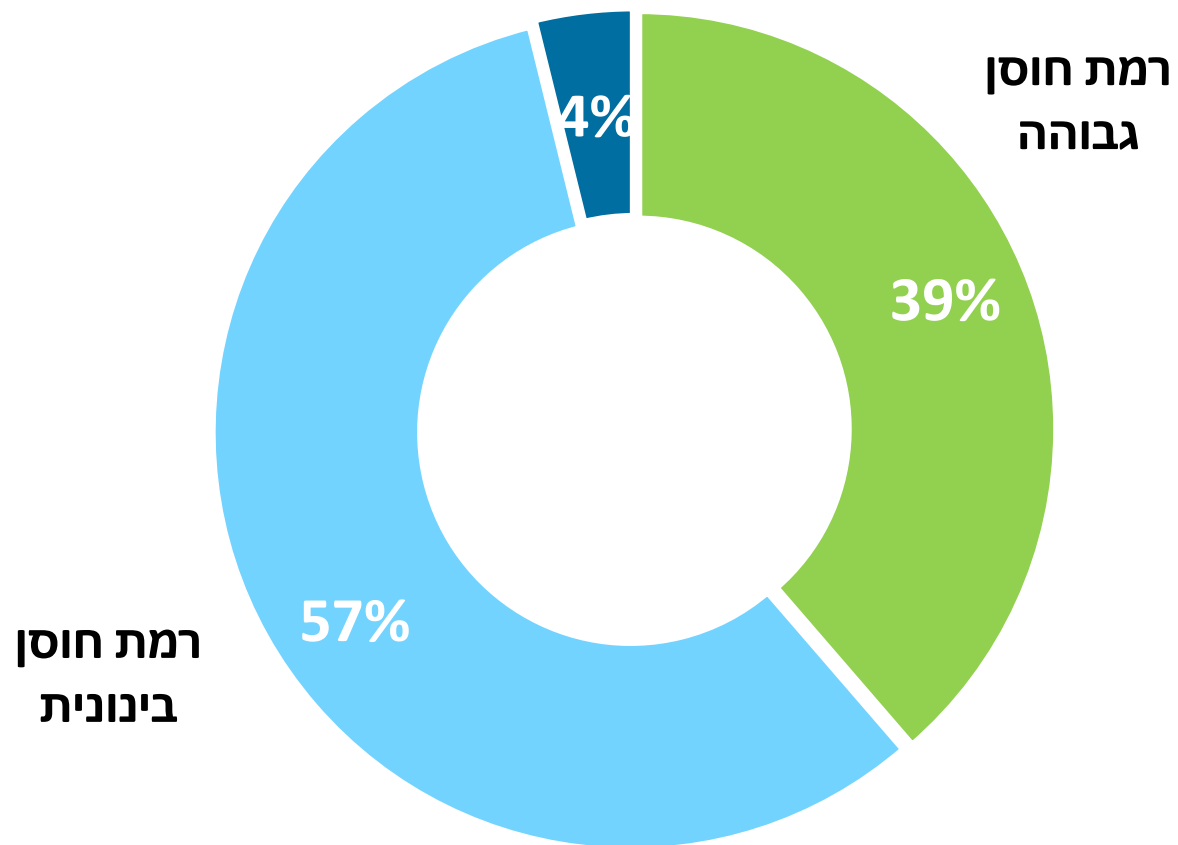
18%

חוסן אישי (באחוזים)

רמת חוסן נמוכה

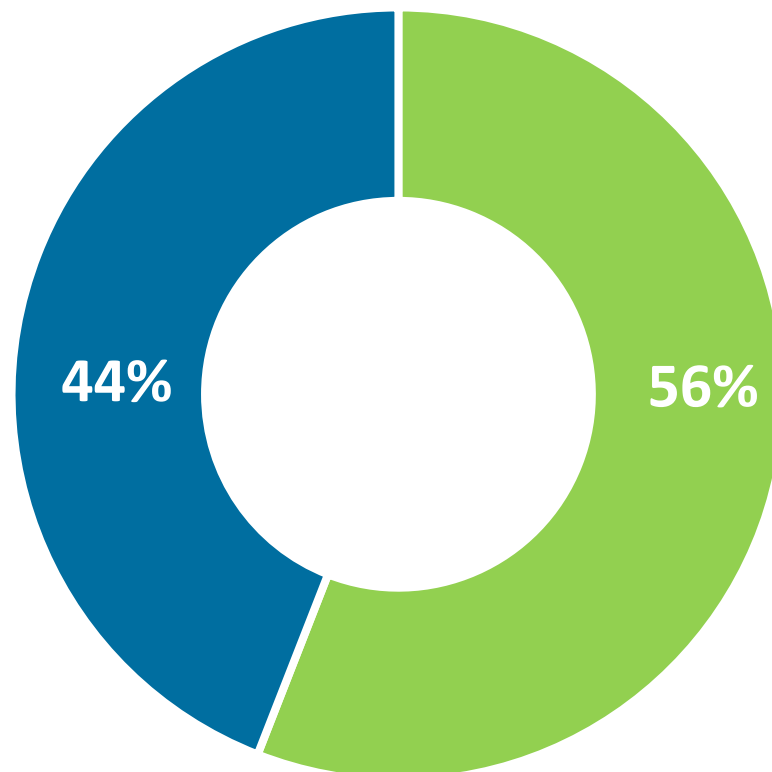

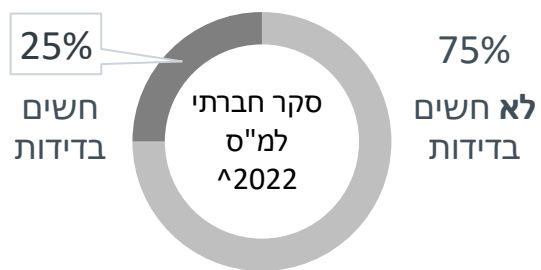
תחושת בדידות (באחוזים)

חשים בדידות
לפעמים או
לעיתים קרובות

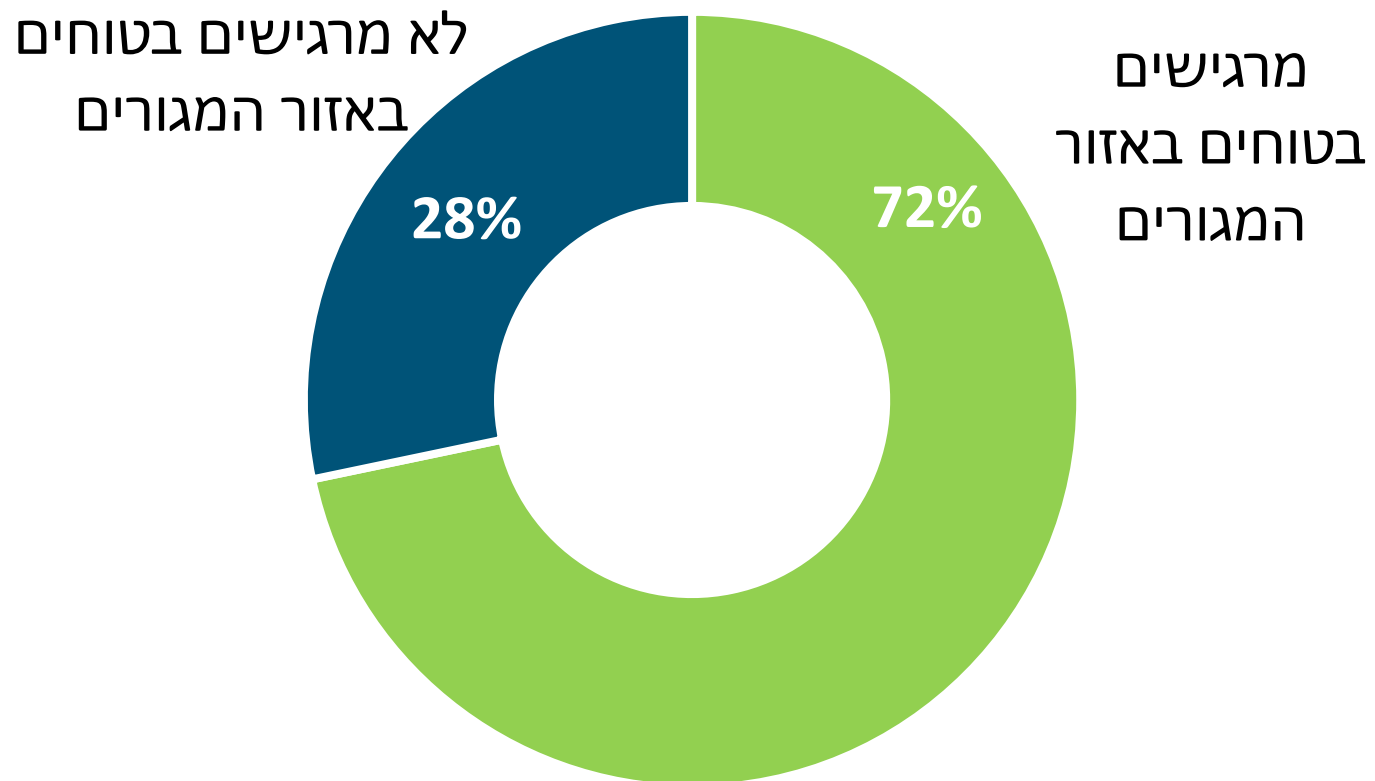
לא חשים בדידות
או חשים בדידות
לעיתים רחוקות

^נתוני הסקר החברתי מתייחסים
לכלל בני +65 בישראל

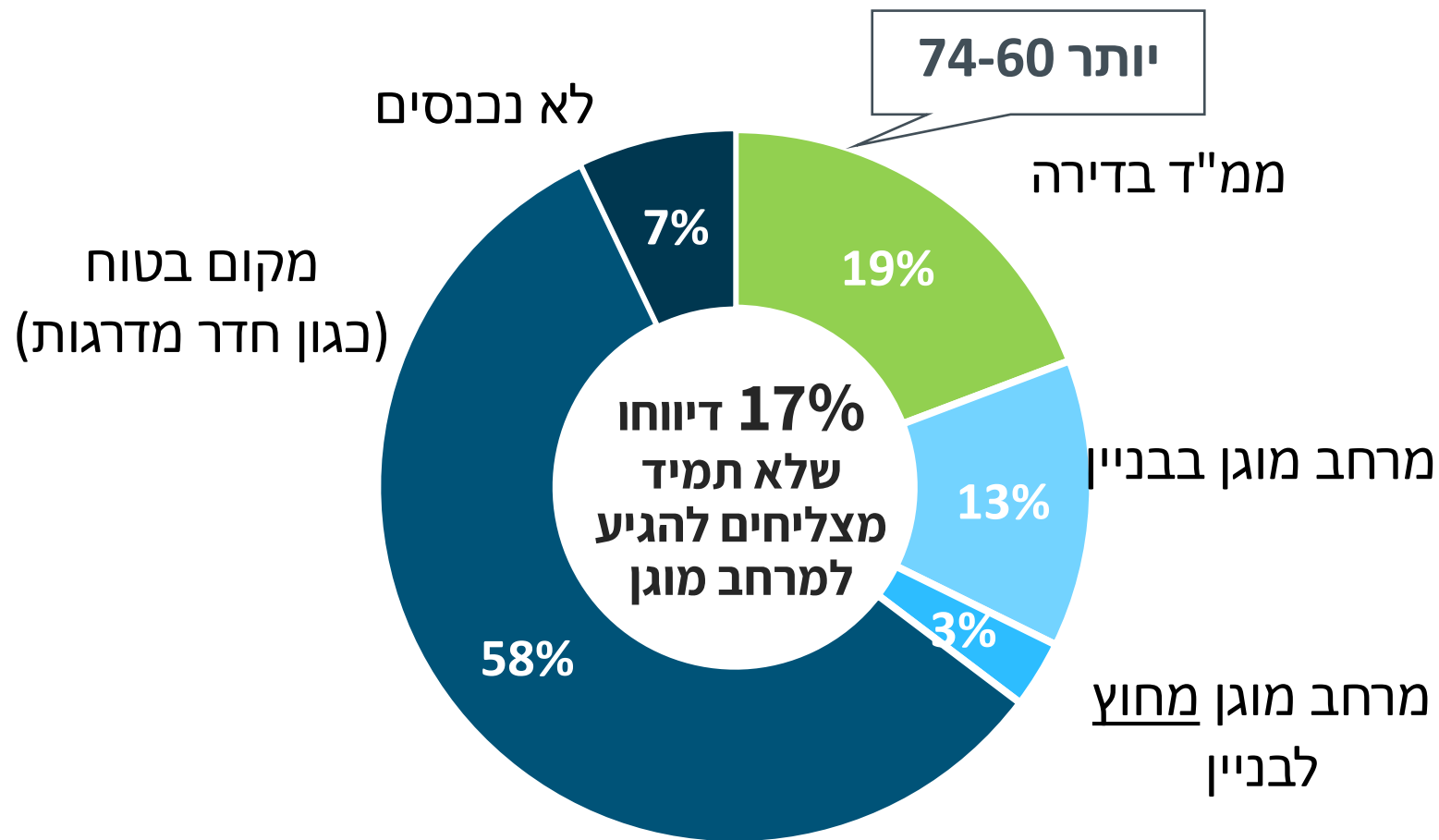

תחושת ביטחון (באחוזים)

תחושת ביטחון (באחוזים)

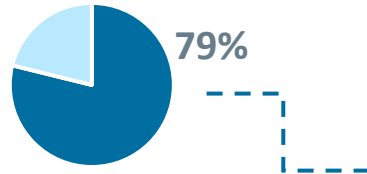

מצב כלכלי (באחוזים)

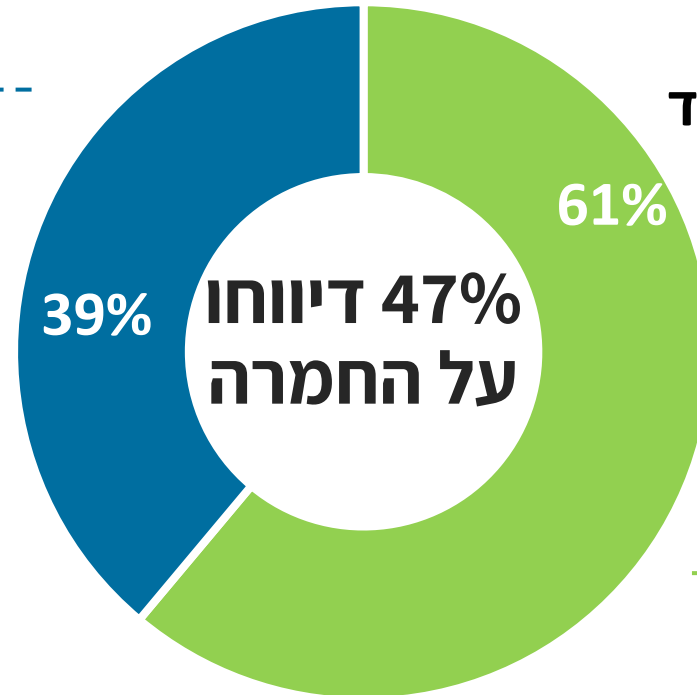

מרבית הזקנים שלא מצליחים לעמוד בהוצאות חודשיות חוו החמרה מאז המלחמה

החמרה במצב הכלכלי

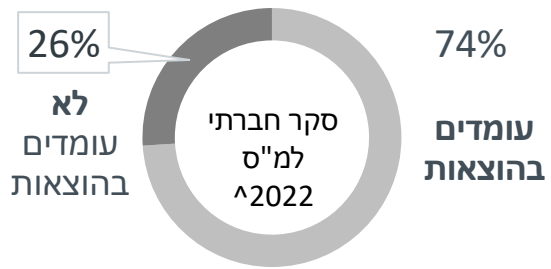

לא מצליחים לעמוד בהוצאות

מצליחים לעמוד בהוצאות

החמרה במצב הכלכלי

עומדים בהוצאות

לא עומדים בהוצאות

סקר חברתי למ"ס ^2022

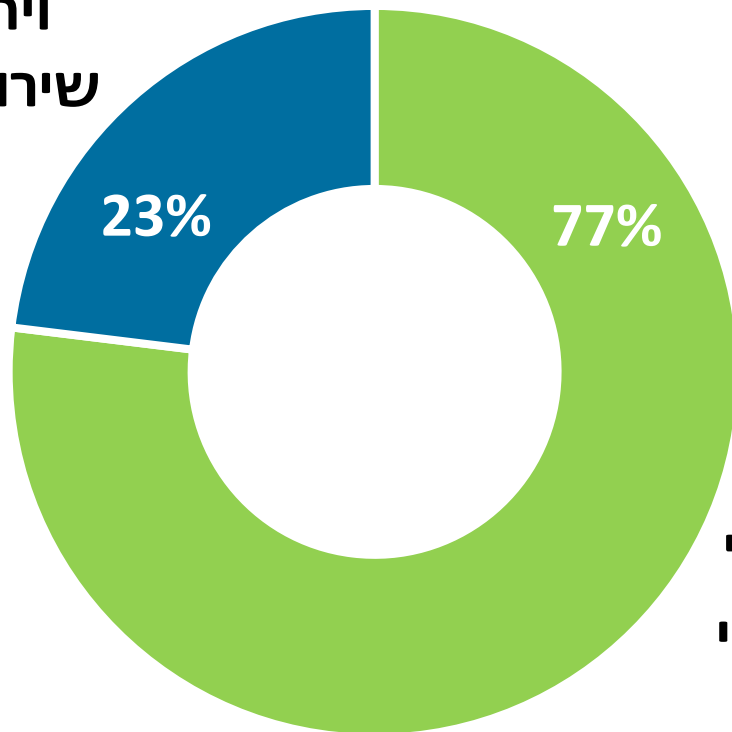
נתוני הסקר החברתי מתייחסים לכלל בני 65+ בישראל

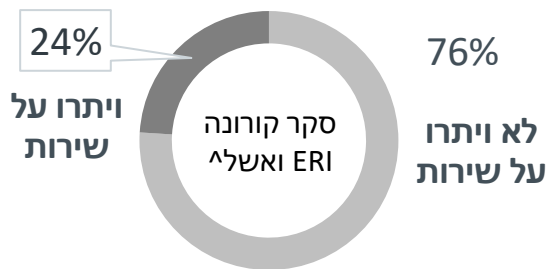
ויתור על שירותים רפואיים (באחוזים)

ויתרו על שירות רפואי

לא ויתרו על שירות רפואי

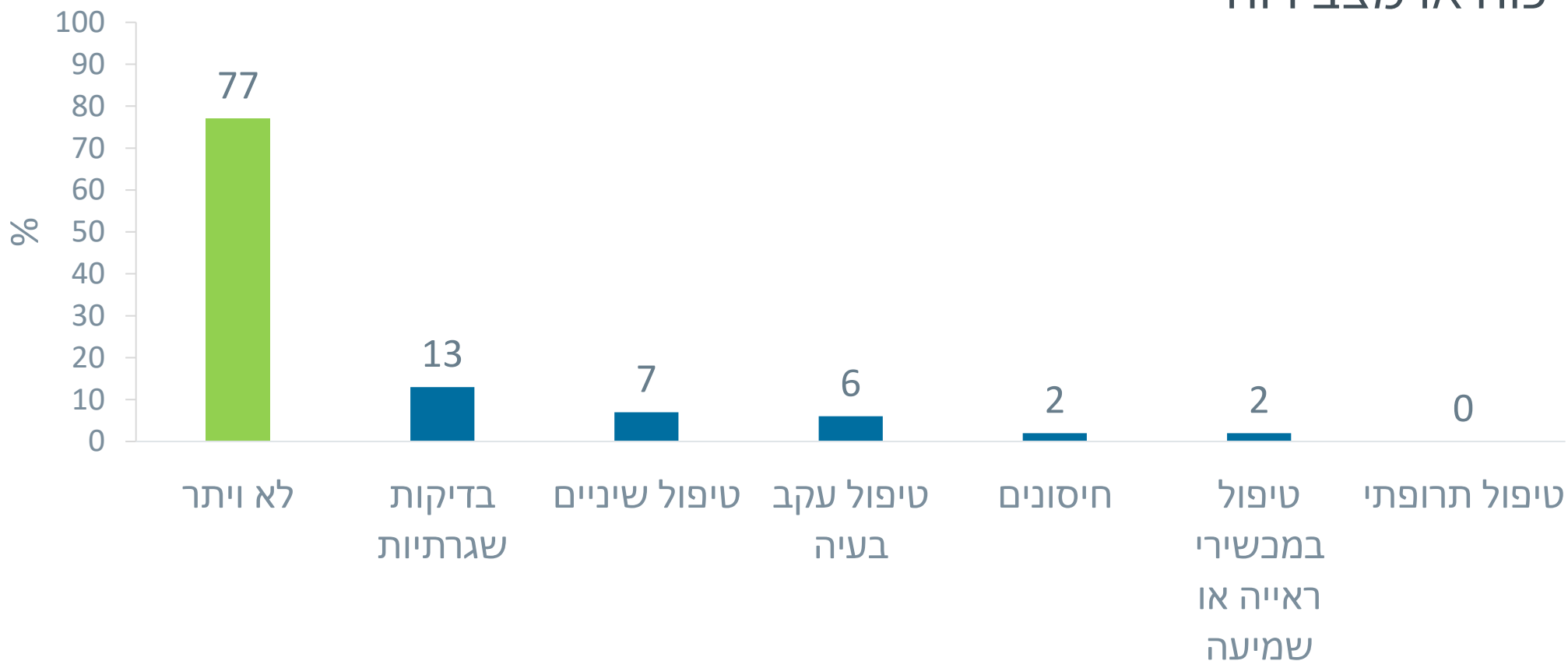
^אמקור: הזדקנות בימי קורונה – סקר השפעות הקורונה על בני 65+ בישראל (מכון ERI וג'וינט ישראל 2020-2021)

ויתור על שירותים רפואיים (באחוזים)

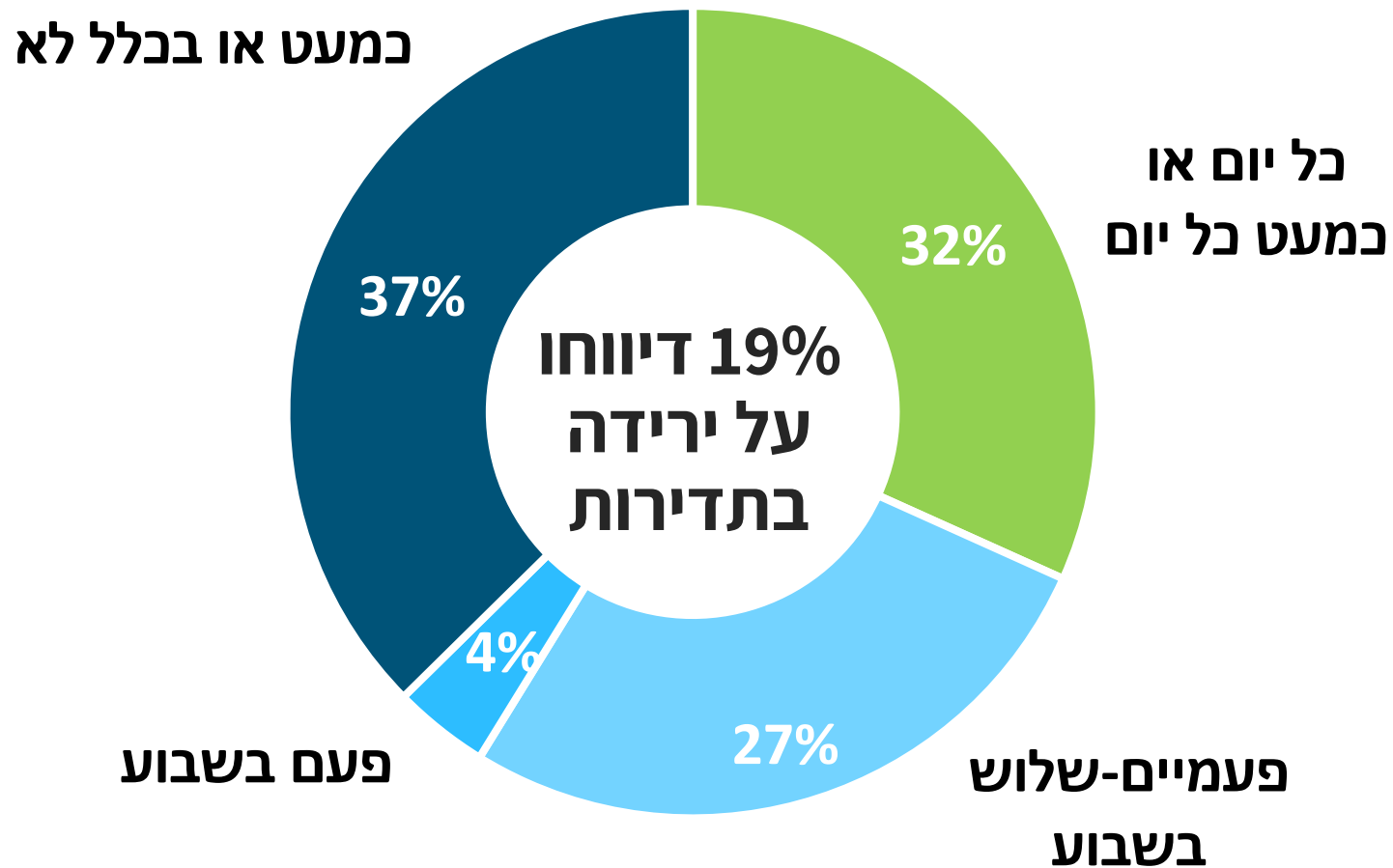

הסיבה הנפוצה ביותר לויתור על שירותים רפואיים היא העדר כוח או מצב רוח

פעילות גופנית (באחוזים)

יציאה מן הבית (באחוזים)

יותר גברים מנשים יוצאים מן הבית על בסיס יומי: 72% לעומת 53%

תדירות נמוכה יותר

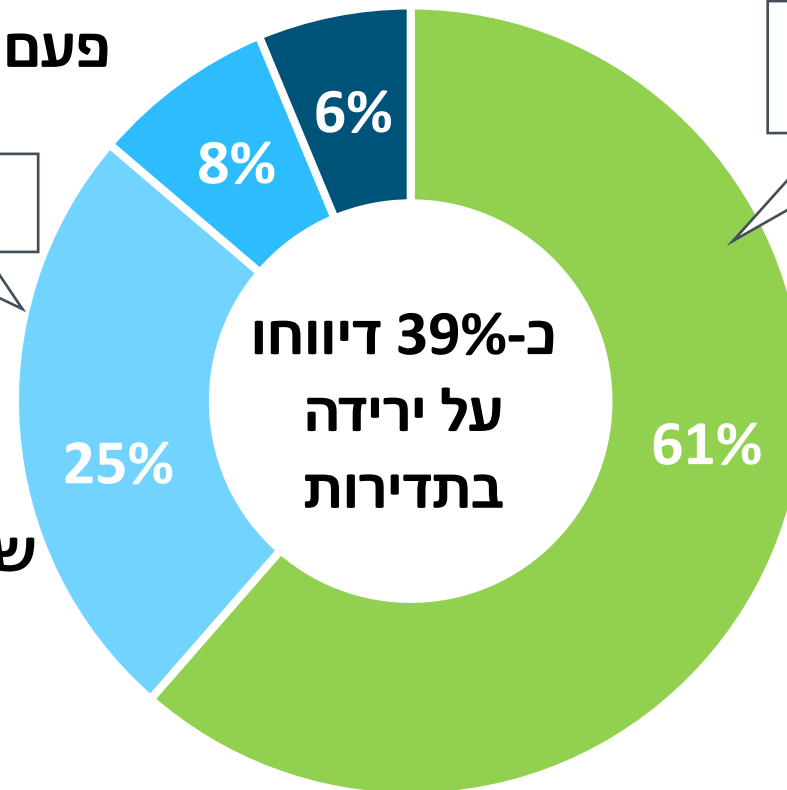
פעם בשבוע

יותר דתיים

יותר 60-74 ולא דתיים

פעמיים-שלוש בשבוע

כל יום או כמעט כל יום

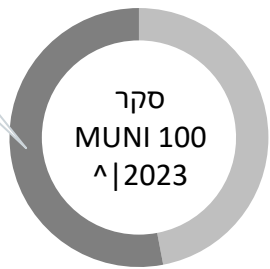

47%

יצאו כל יום או כמעט כל יום

53%

יצאו בתדירות יותר נמוכה יותר

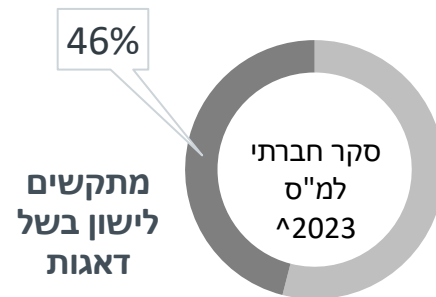
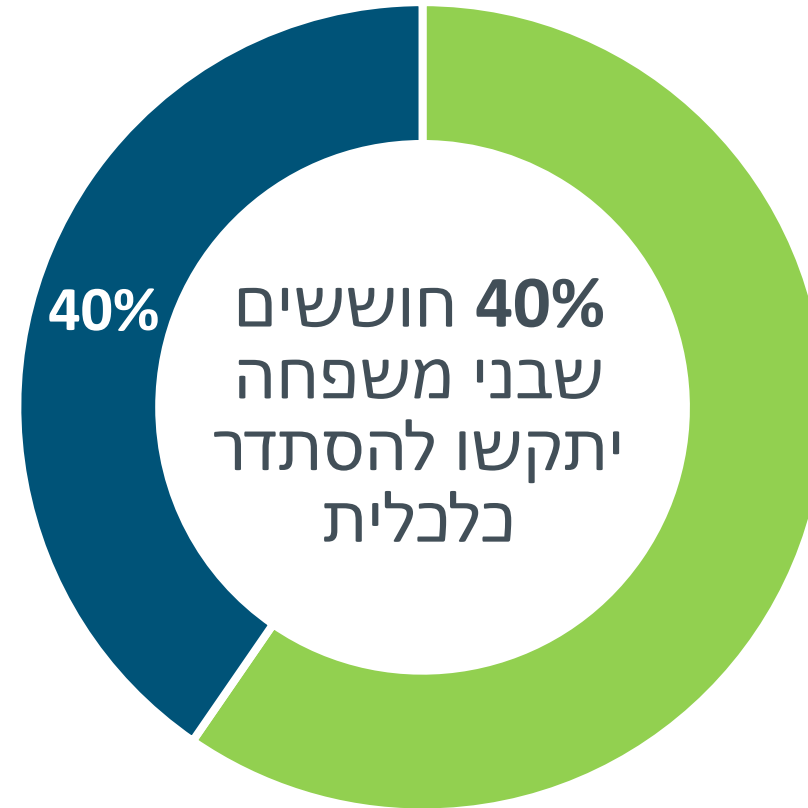
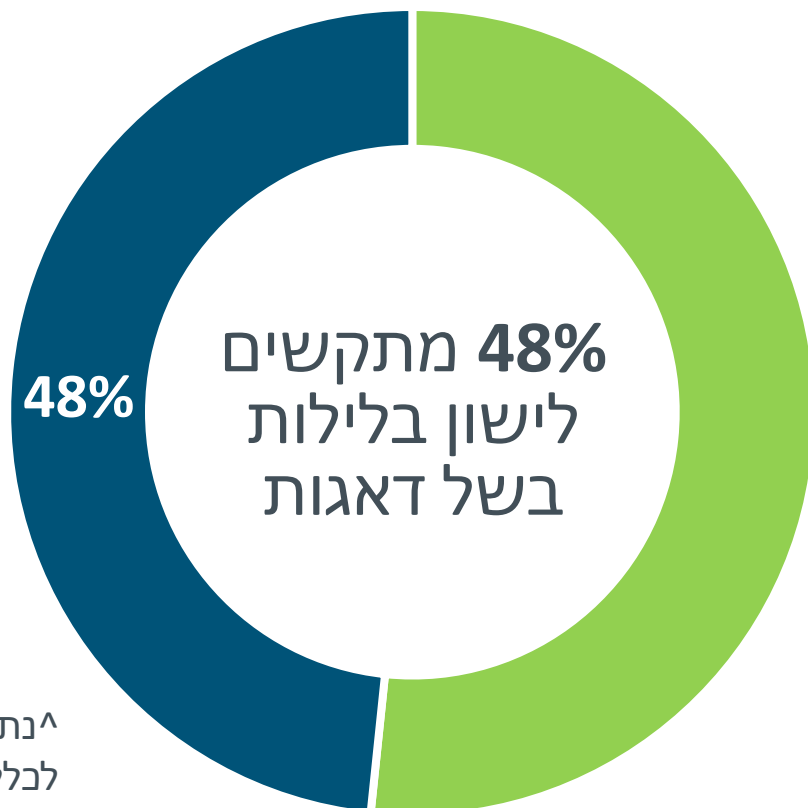

אנתוני סקר MUNI100 כוללים נסקרים בני 65+ מ-18 יישובים נבחרים ברחבי הארץ

תחושות לחץ (באחוזים)

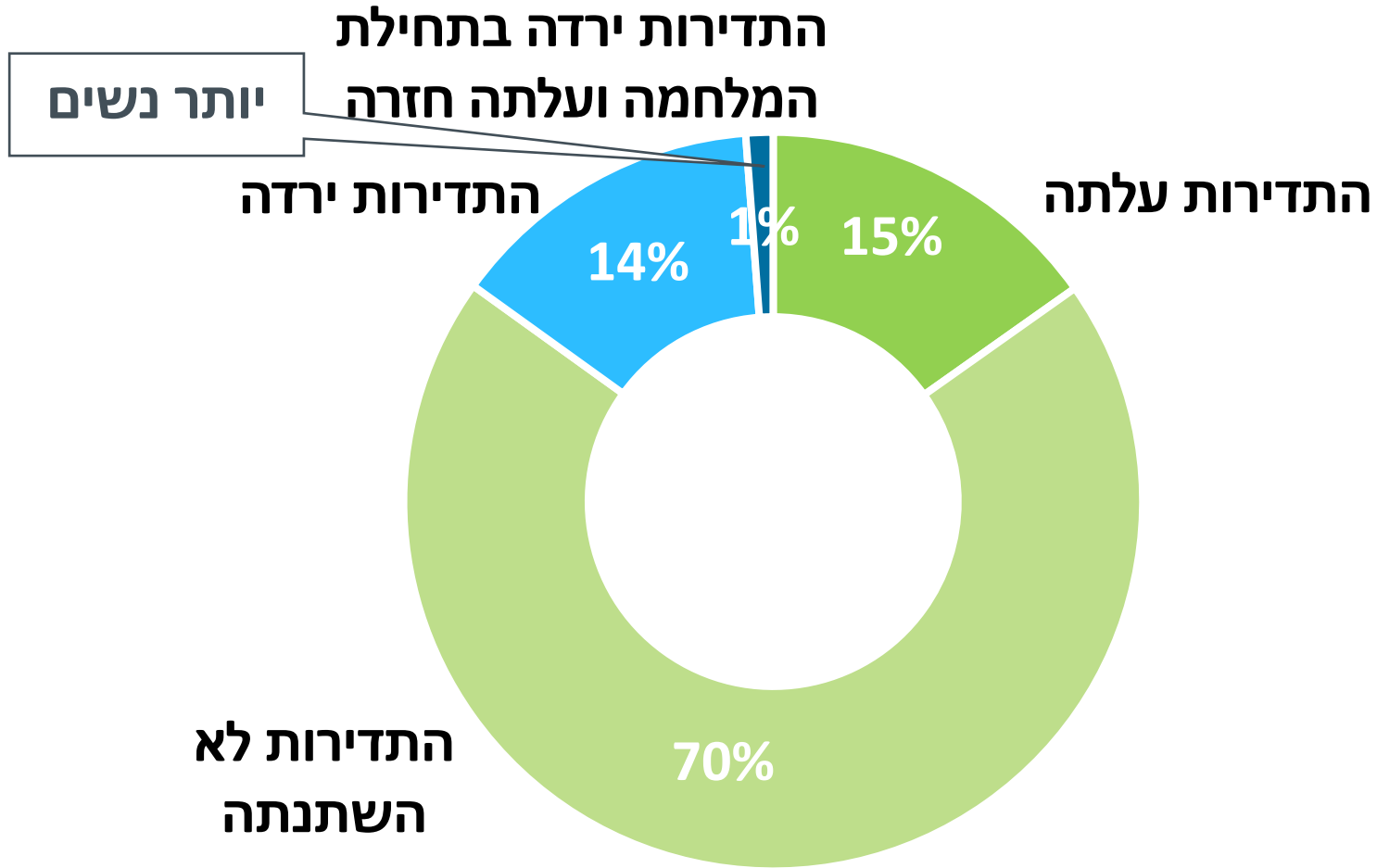
יותר נשים מגברים מדווחות על תחושת לחץ, לפי שני המדדים

^נתוני הסקר החברתי מתייחסים לכלל בני +65 בישראל

שינוי בתדירות של פנאי יחידני (באחוזים)

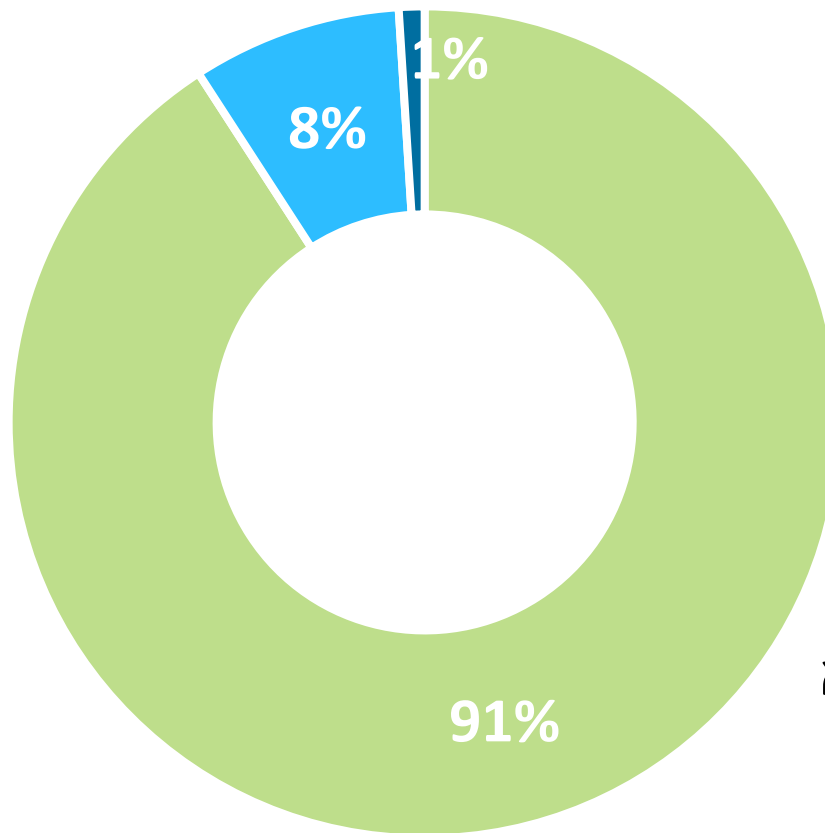

שינוי בתדירות של פנאי במסגרות (באחוזים)

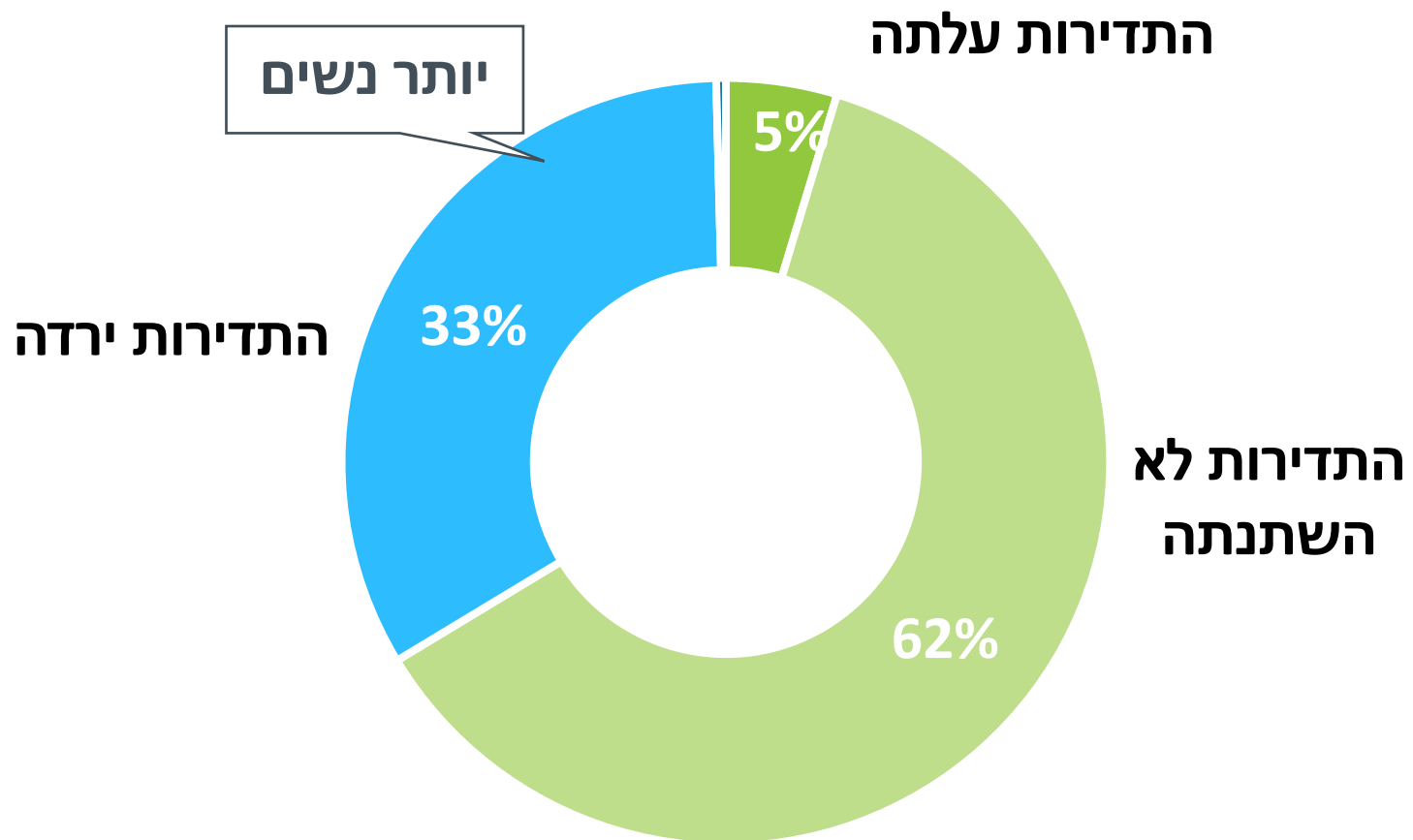
התדירות ירדה בתחילת המלחמה ועלתה חזרה
 התדירות ירדה

התדירות לא השתנתה

שינוי בתדירות של פנאי משפחתי (באחוזים)

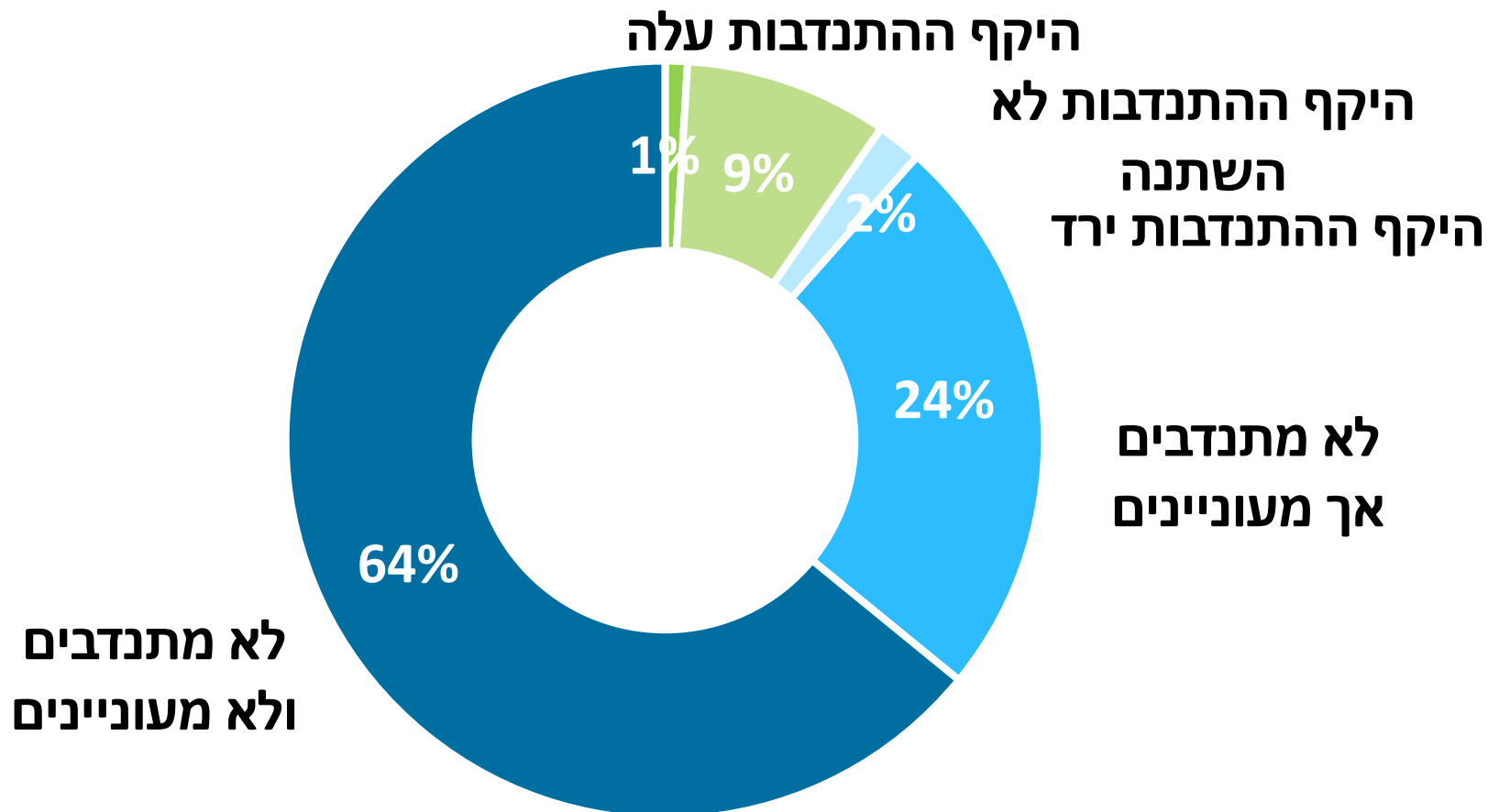

התנדבות (באחוזים)

88% מן הזקנים לא מתנדבים

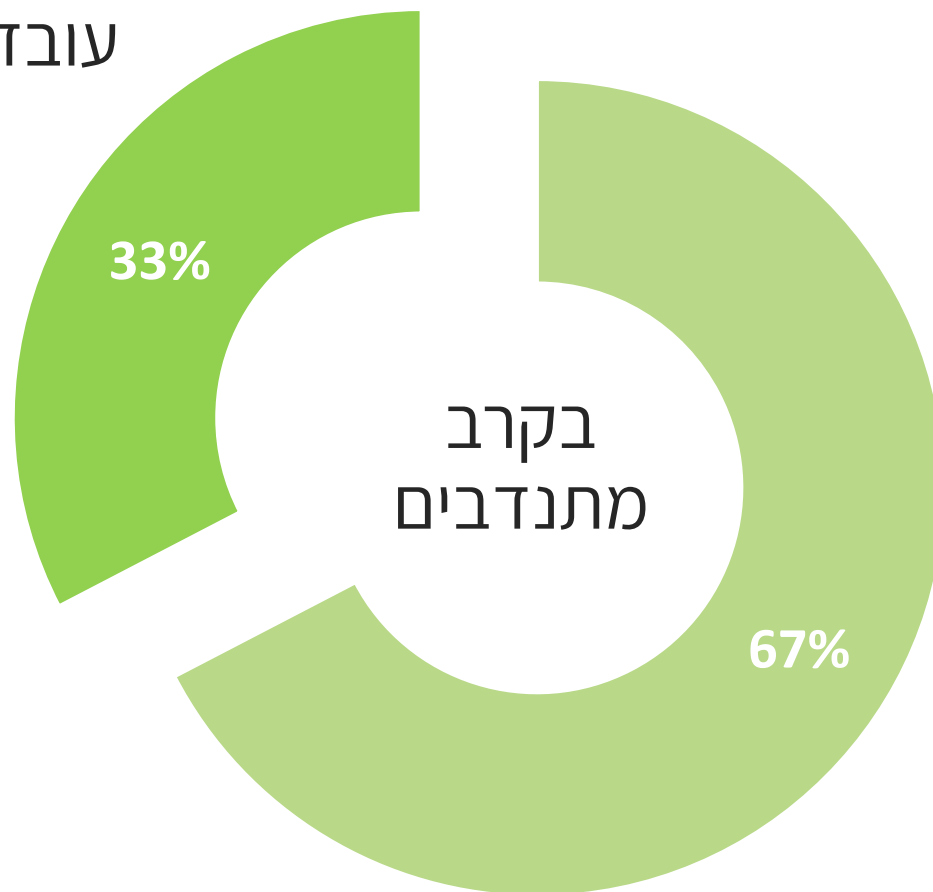

התנדבות (באחוזים)

לא נמצא פער מובהק בנטייה להתנדב בין מועסקים ללא מועסקים[^]

עובדים

לא בשוק
העבודה

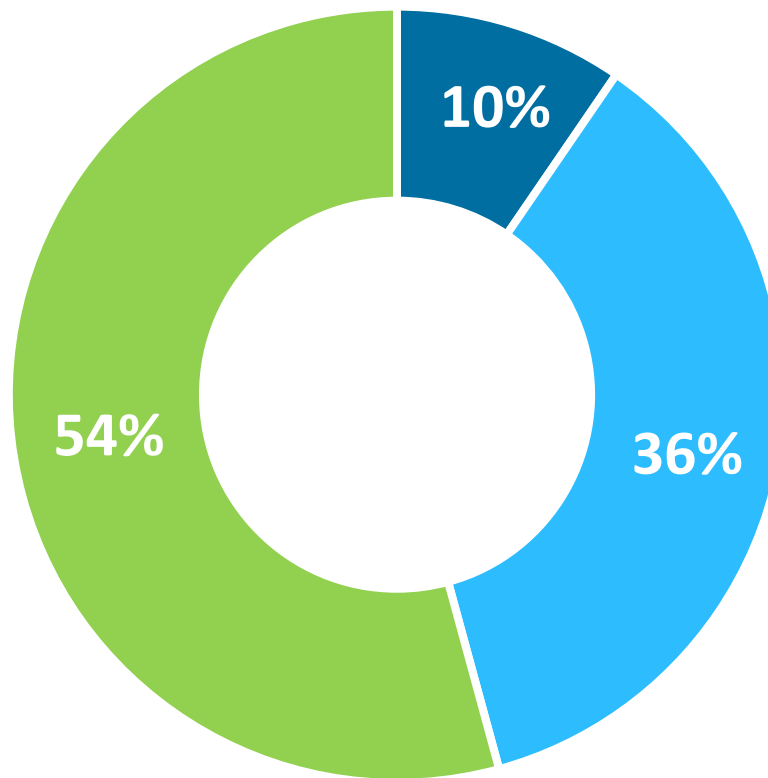
[^] מדגם קטן

מיצוי זכויות (באחוזים)

יותר דתיים מחילונים נעזרים באחרים במיצוי זכויות: 58% לעומת 34%

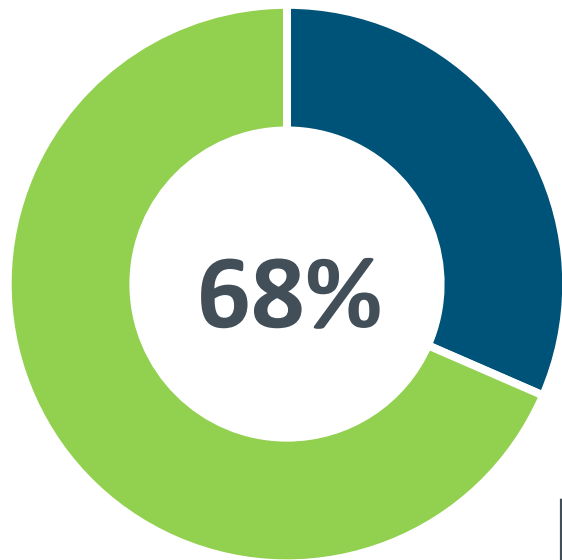
■ מתקשה ■ מקבל עזרה ■ עצמאי

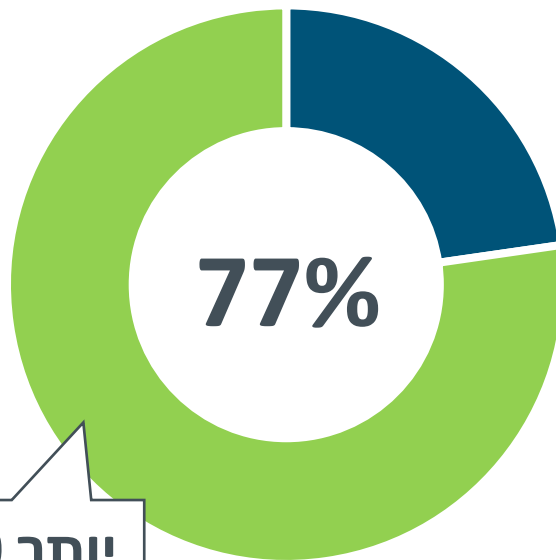
סדר יום משמעותי (באחוזים)

58% מן הזקנים מנהלים סדר יום משמעותי לפי שלוש הקטגוריות
 11% מן הזקנים דיווחו על רמת משמעות נמוכה בשלוש הקטגוריות

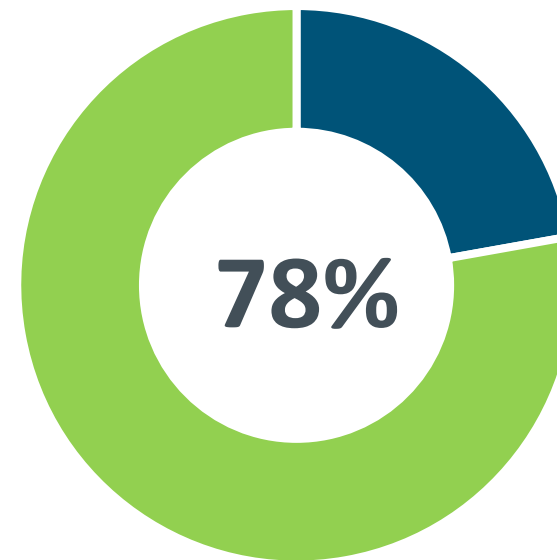

נהנים מפעילויות
יום-יומיות

יותר 60-74

מרגישים יעילים
ותורמים

יודעים מה יעשו
במהלך היום

חוסן כלכלי מצב רגשי נפשי בריאות ותפקוד
 מוכנות כלכלית אורח חיים פעיל אורח חיים בריא ניהול בריאות

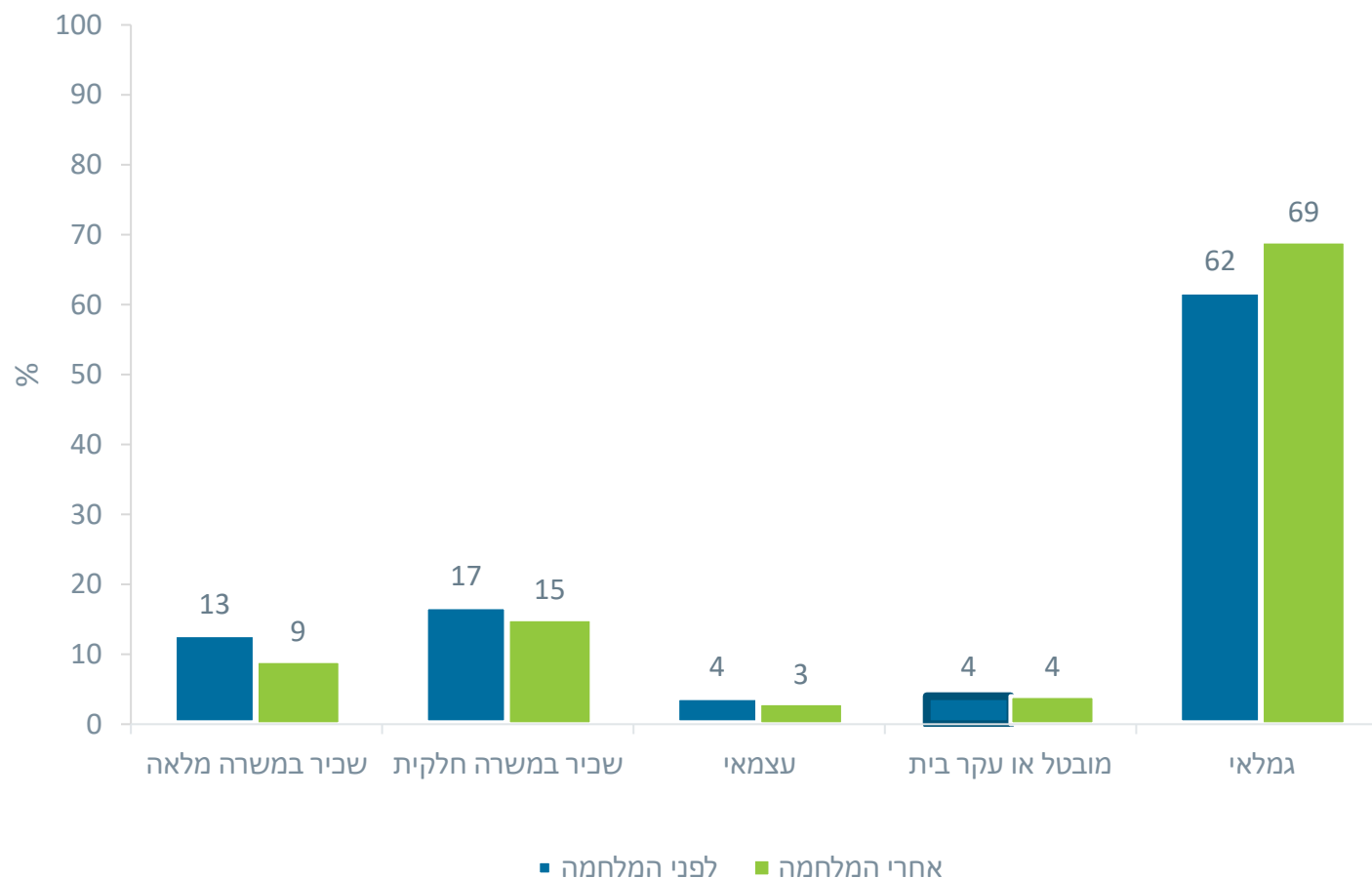
אורינות דיגיטלית

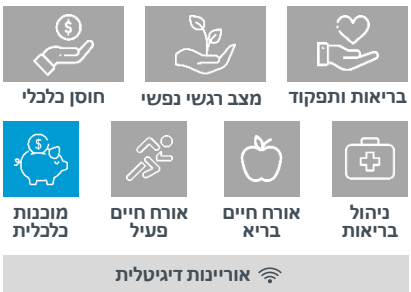
תעסוקה (באחוזים)

14% מן הזקנים הלא מועסקים רוצים לחזור לשוק העבודה;
 18% מן הזקנים המועסקים דיווחו על ירידה או הפסקת
 העבודה עקב המלחמה

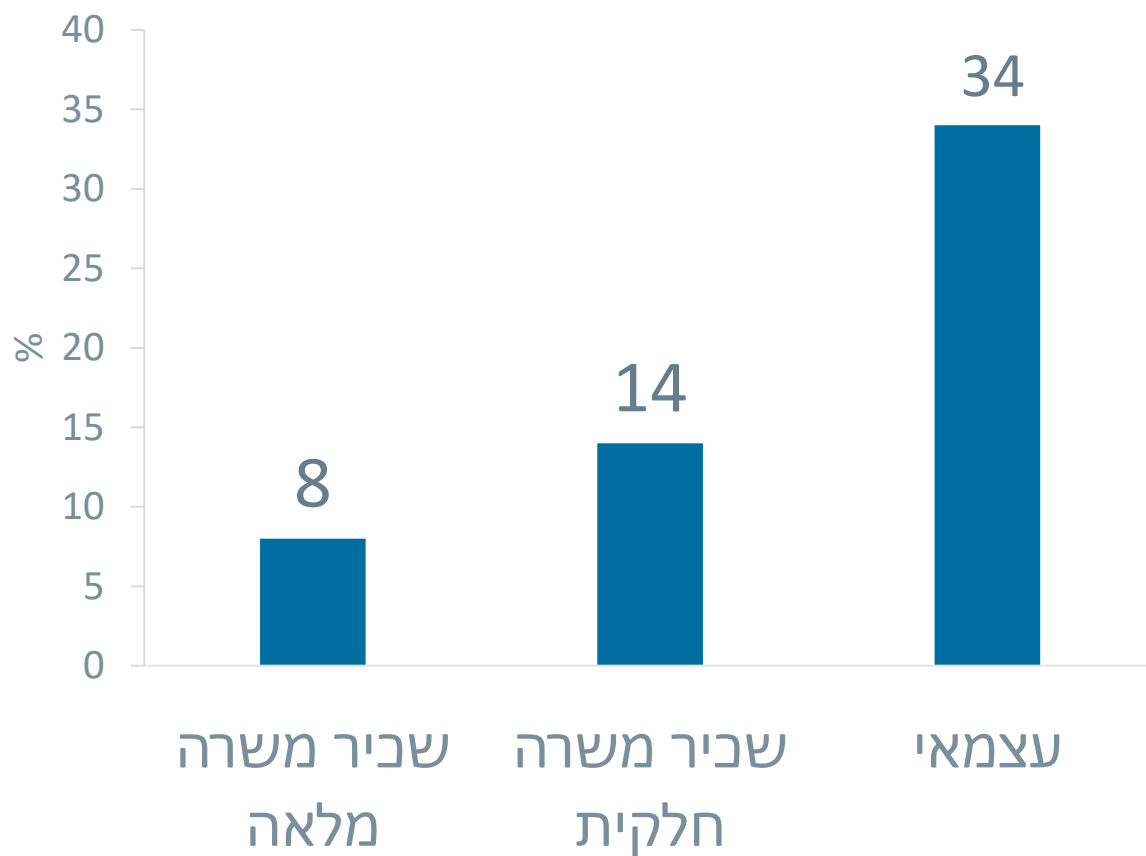

^נתוני הסקר מתייחסים לכלל בני +65 בישראל

החמרה במצב תעסוקתי (באחוזים)

ירד באחוזי משרה/
הפסיק לעבוד/
יצא לחל"ת

אוריינות דיגיטלית – פעולות בסיסיות (באחוזים)

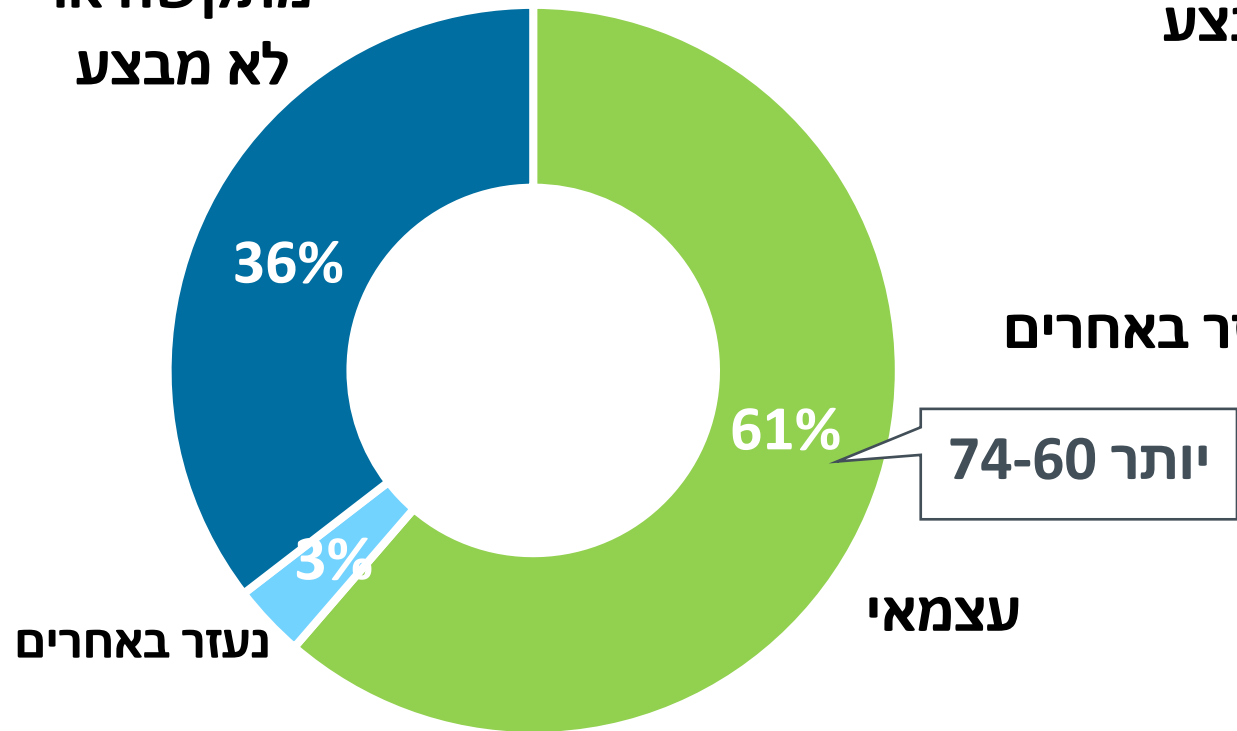

יותר דתיים מחילונים מביצוע פעולות דיגיטליות בסיסיות

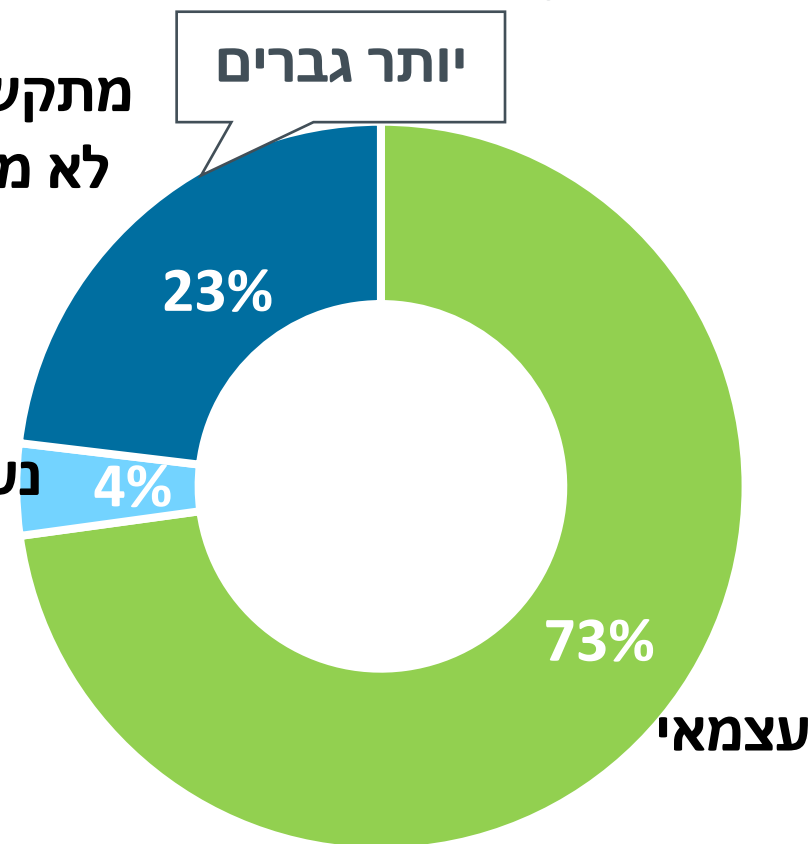
חיפוש מידע

מתקשה או לא מבצע

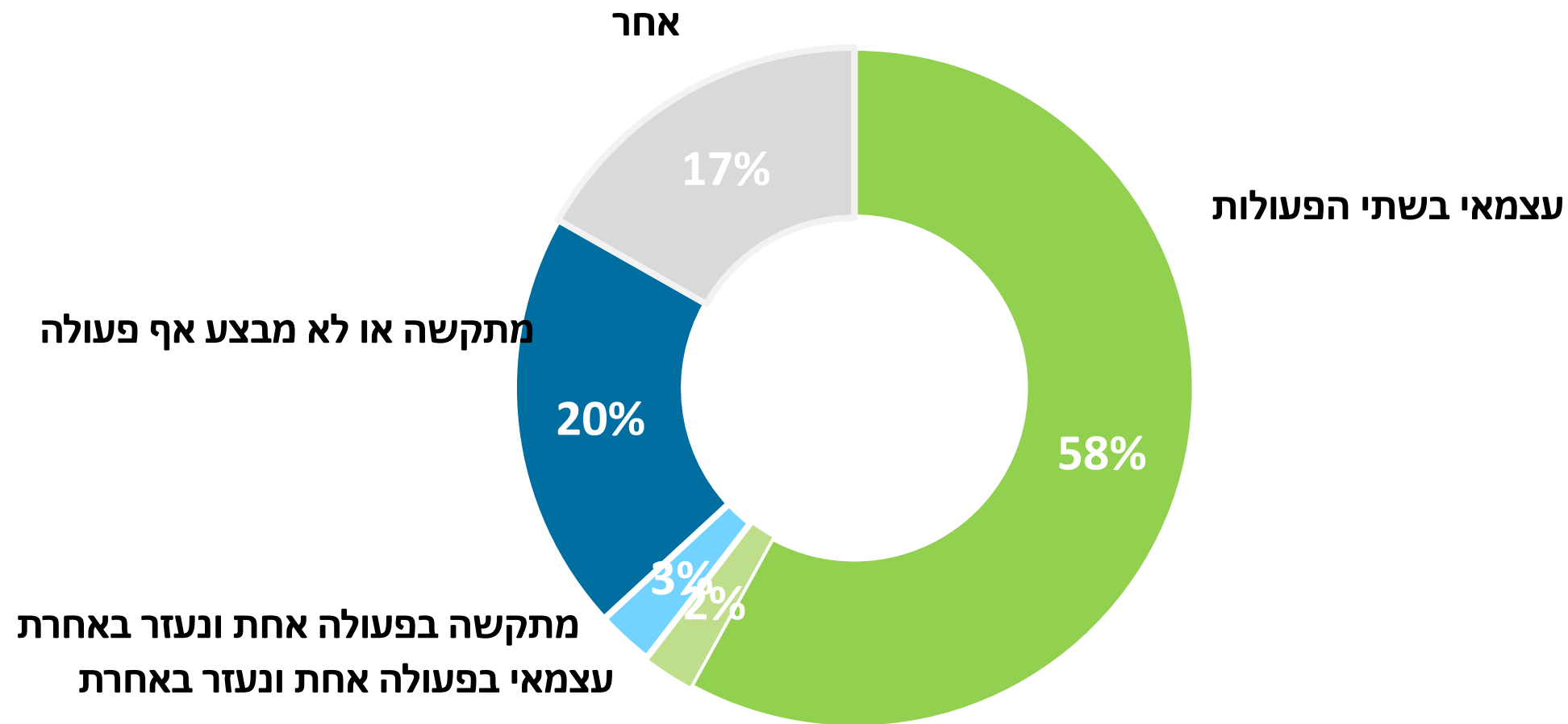
תקשורת עם אחרים

מתקשה או לא מבצע

עצמאות בפעולות דיגיטליות בסיסיות (באחוזים)

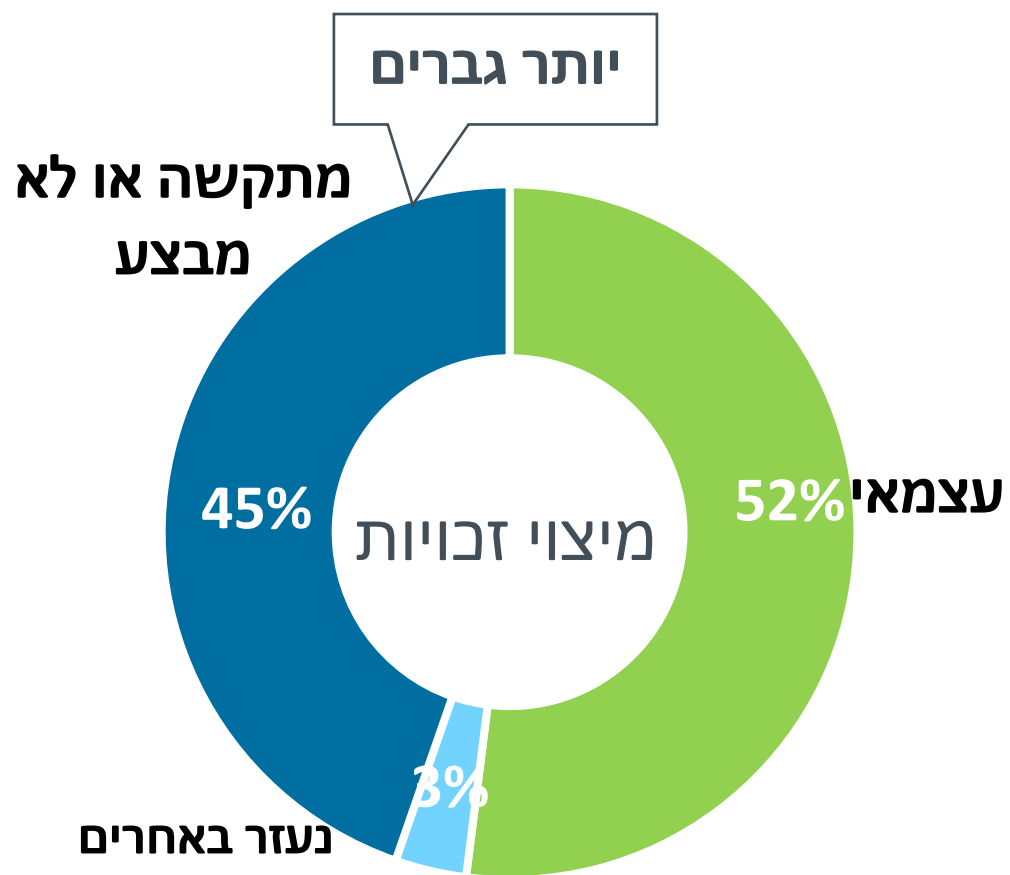
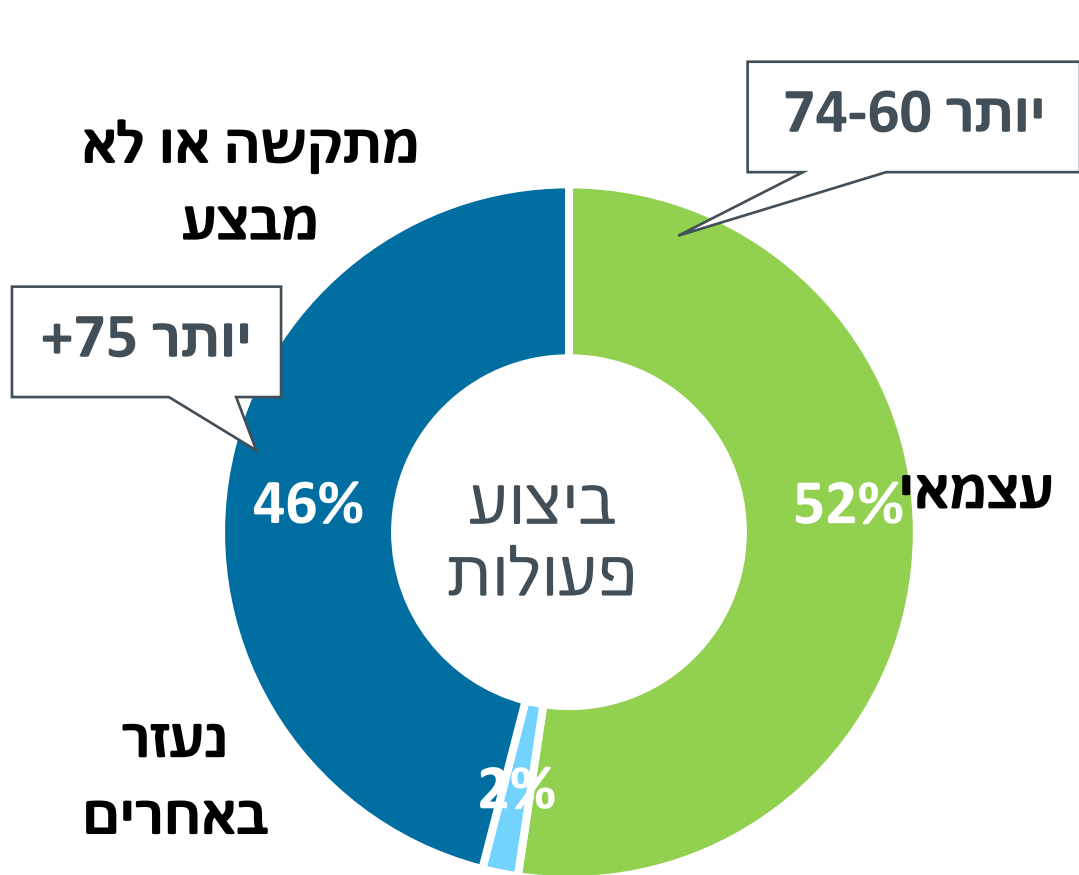

אוריינות דיגיטלית – פעולות מורכבות (באחוזים)

יותר ותיקים ודתיים מתקשים בשתי הפעולות, זאת לעומת עולים

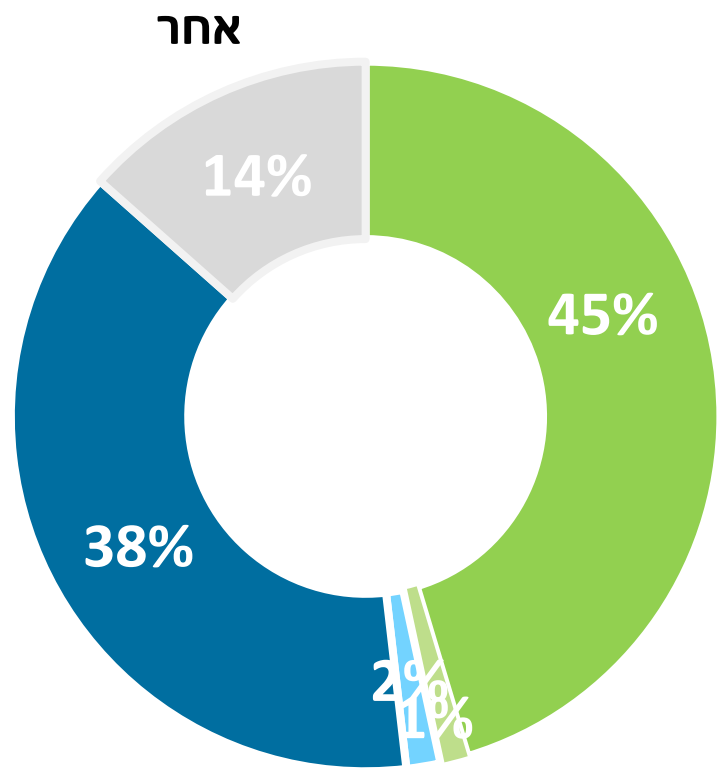

עצמאות בפעולות דיגיטליות מורכבות (באחוזים)

ותיקים מתקשים בביצוע פעולות מורכבות יותר מעולים

עצמאי בשתי הפעולות

מתקשה או לא מבצע אף פעולה

נעזר בפעולה אחת ומתקשה באחרת

עצמאי בפעולה אחת ונעזר

עצמאות בפעילויות דיגיטליות

19% מתקשים או לא מבצעים אף פעולה מתוך ארבע פעולות דיגיטליות

3% מתקשים או לא מבצעים שלוש פעולות ונעזרים בפעולה אחת

3% נעזרים בלפחות שתי פעולות מתוך ארבע פעולות דיגיטליות

43% מבצעים עצמאית את כל הפעולות הדיגיטליות

הסתמכות על הסביבה הקרובה

מרגיש שייכות
לקהילה
64%

יכול להיעזר
בשכנים
37%

מרוצה מן היחסים
עם בני המשפחה
88%

סומך על אנשים
שיעזרו בשעת
משבר
61%

סקר חברתי
2023
95%

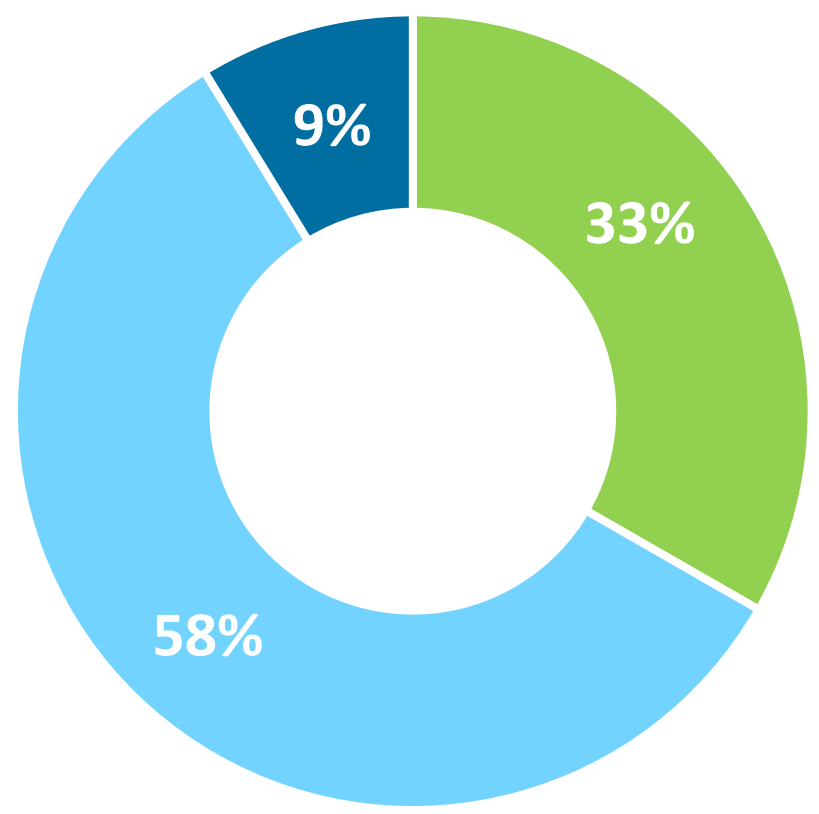
סקר חברתי
2023
92%

חוסן קהילתי (באחוזים)

חוסן קהילתי של נשים ושל בני 60-74 גבוה יותר משל גברים ובני +75

רמת חוסן נמוכה

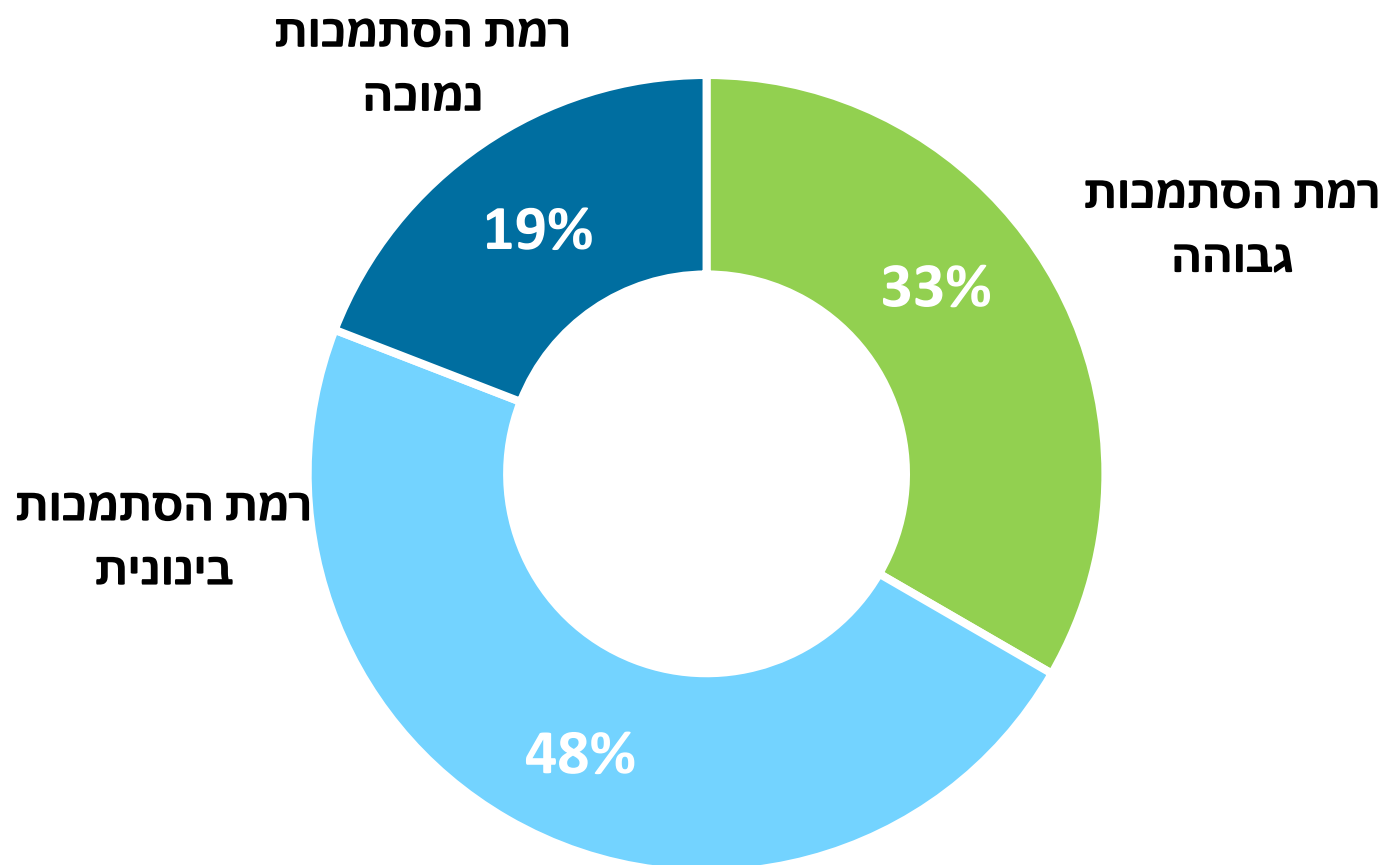

רמת חוסן גבוהה

רמת חוסן בינונית

הסתמכות על הרשות המקומית (באחוזים)

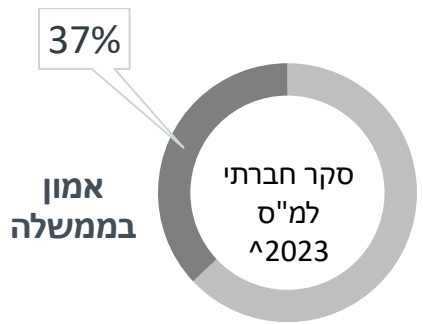
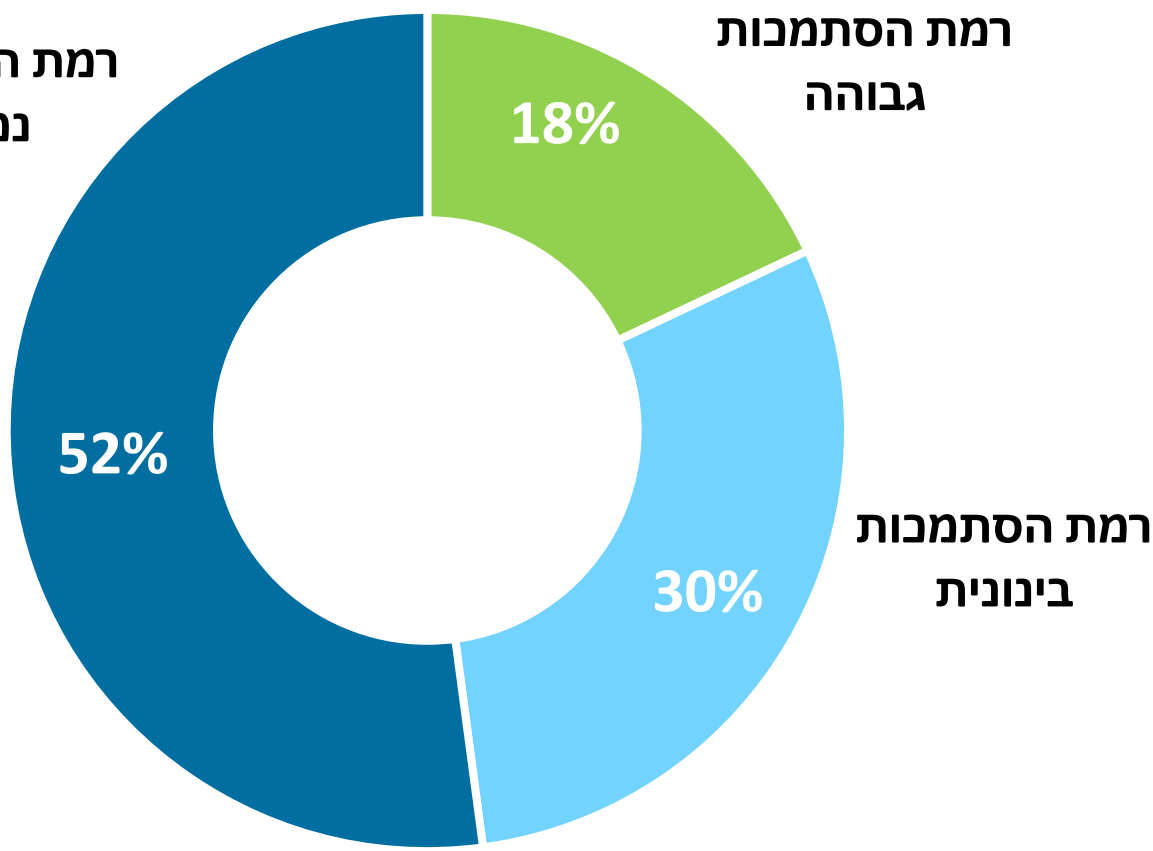
נשים ובני 60-74 סומכים על הרשות המקומית יותר מגברים ומבני +75

הסתמכות על הממשלה (באחוזים)

דתיים סומכים על ממשלה יותר מחילונים

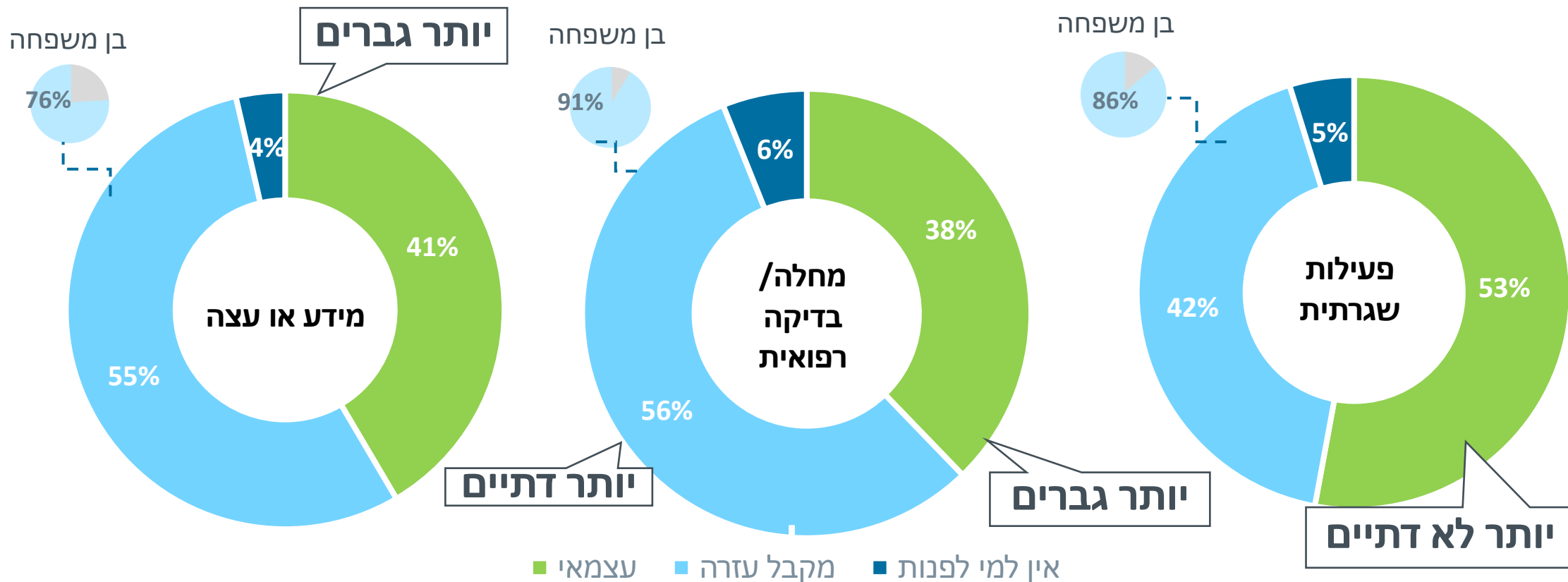

^נתוני הסקר החברתי מתייחסים לכלל בני 65+ בישראל

צורך בעזרה בפעילויות בסיסיות (באחוזים)

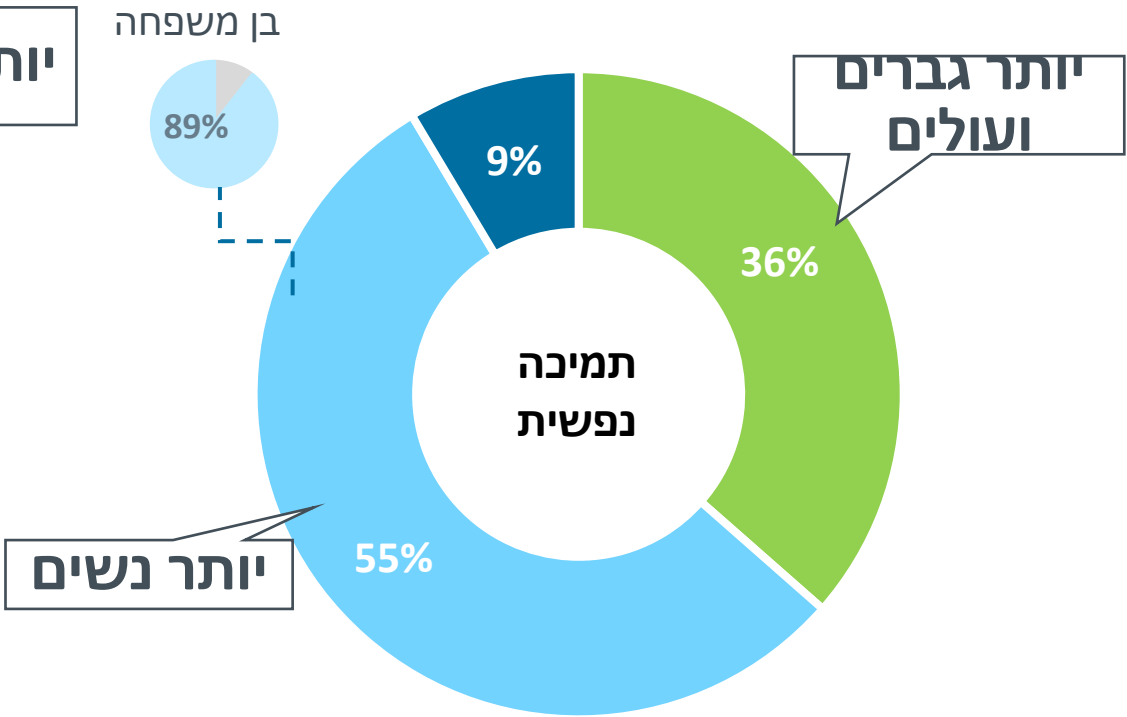
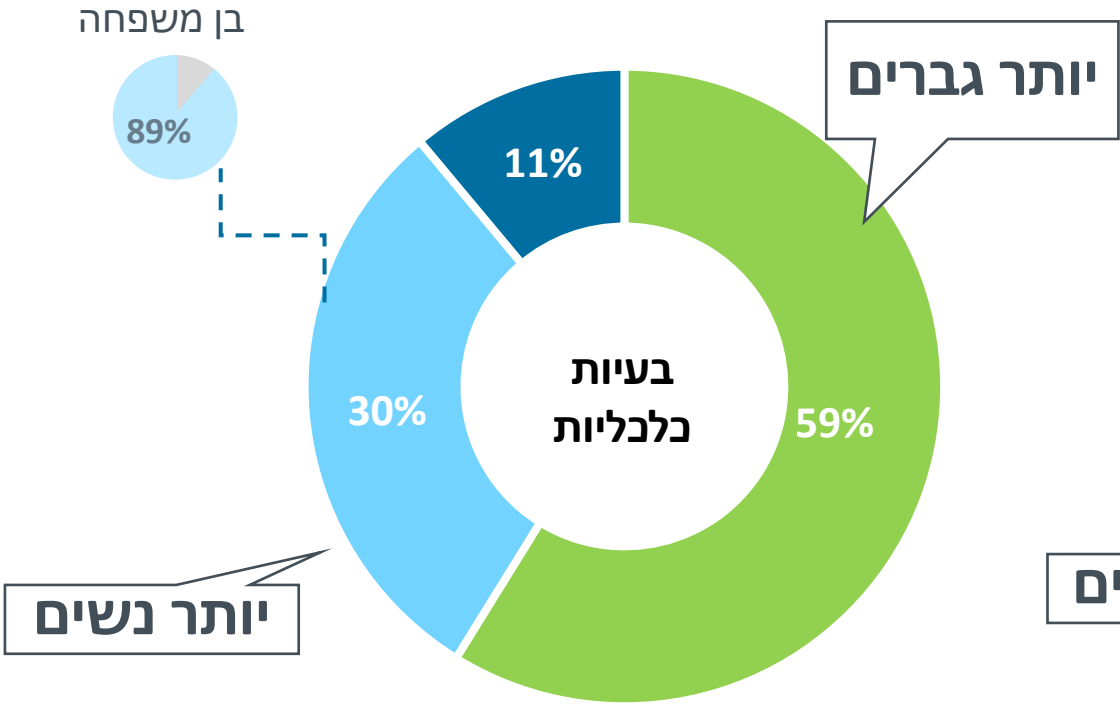
יותר בני 60-74 מבני 75+ עצמאיים בשלוש הפעולות הבסיסיות; 23% עצמאיים בשלושת הפעולות הבסיסיות; ל-3% אין למי לפנות לעזרה באף תחום

צורך בתמיכה (באחוזים)

30% עצמאיים בשתי הפעולות;
ל-4% אין למי לפנות לעזרה באף תחום

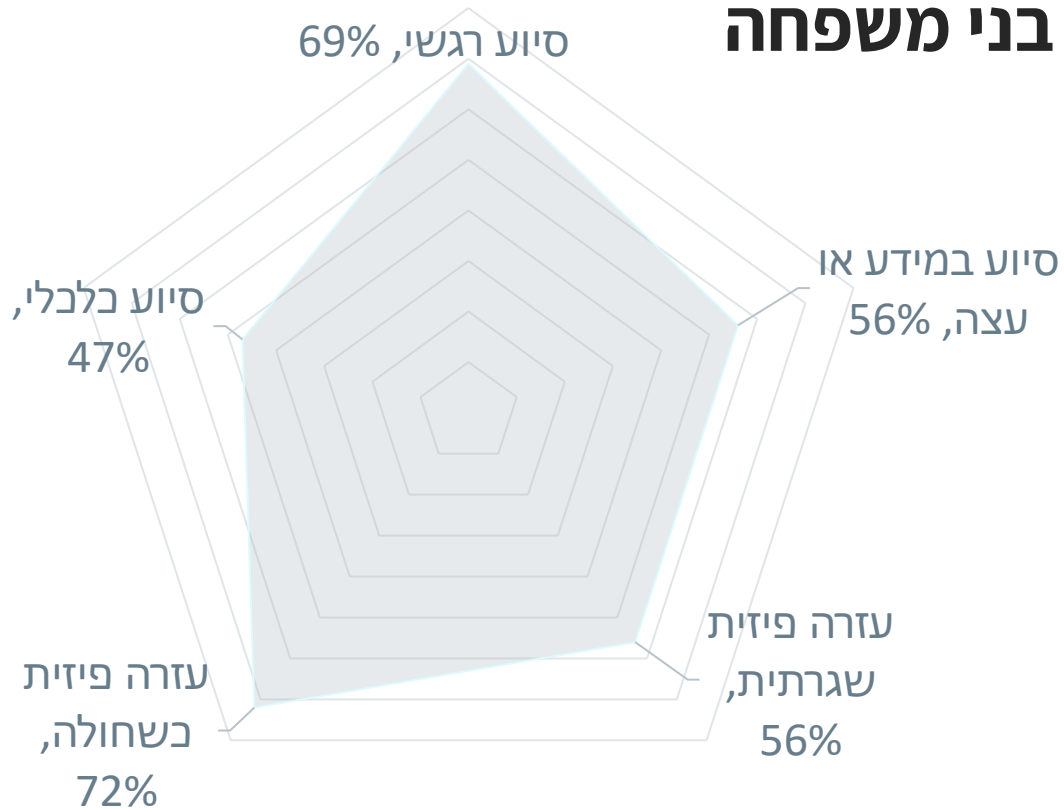

■ עצמאי ■ מקבל עזרה ■ אין למי לפנות

בני משפחה הם מוקד התמיכה המרכזי

בני משפחה

במי אתה נעזר?

אין לי צורך

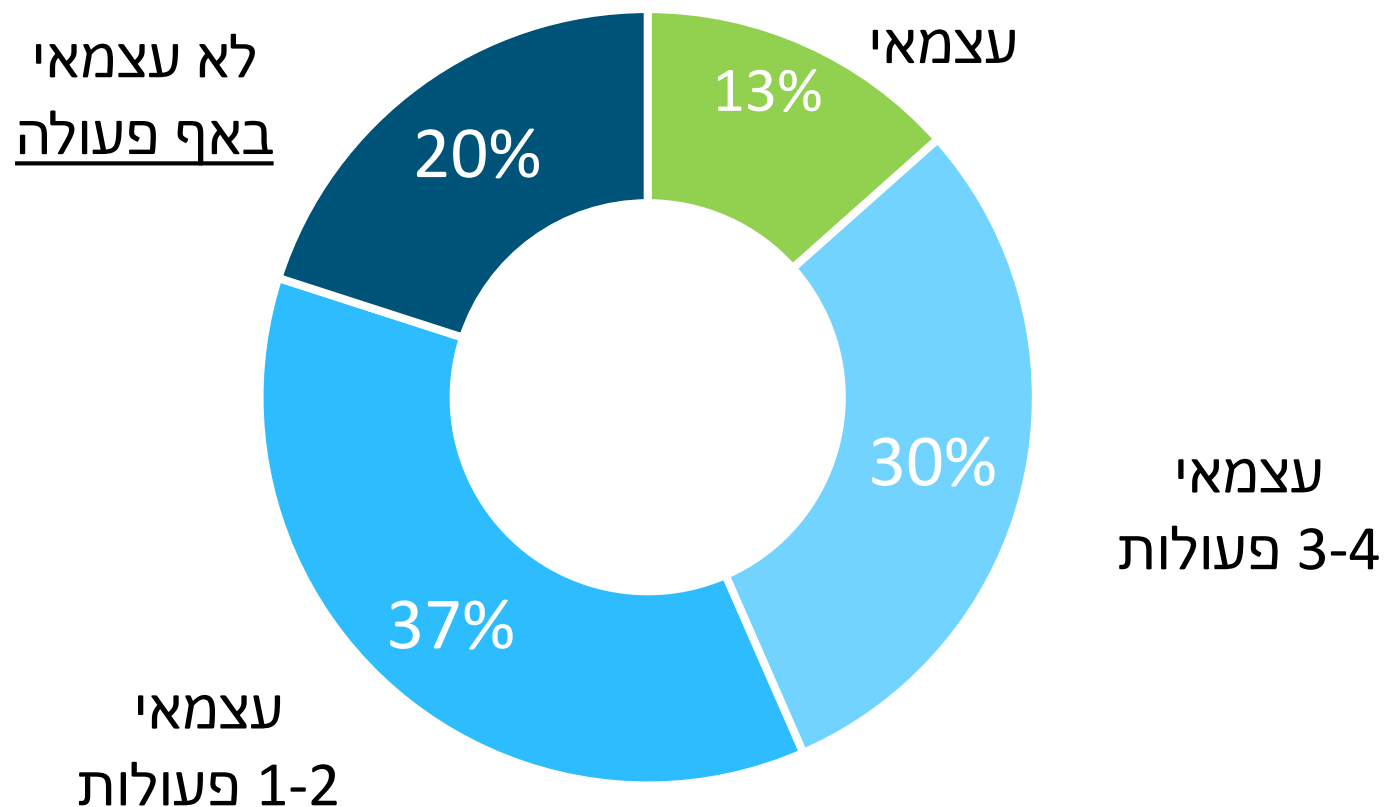
מישהו מקופת חולים
מישהו משירות עירוני
נותן שירות אחר
איש דת/מנהיג רוחני

בן משפחה קרוב
חבר או שכן
מתנדב קבוע

אין לי למי לפנות

20% תלויים לחלוטין (בכל תחומי הסיוע) ברשת התמיכה שלהם

תמונת מצב זקנים - מדדי פרט

מצב כלכלי

61% מצליחים לעמוד
בהוצאות חודשיות

מצב חברתי-רגשי

39% עם חוסן אישי גבוה
44% חשים בדידות
72% חשים תחושת ביטחון

מצב בריאות

54% מצב בריאות טוב
18% ברמת דיכאון גבוהה
40% עם קושי בתפקוד יום-יומי

מדדי
"על"

מוכנות כלכלית

27% מועסקים

אורח חיים פעיל

12% מתנדבים
54% ממצים זכויות
באופן עצמאי
58% מנהלים
סדר יום משמעותי

אורח חיים בריא

68% יוצאים מן הבית
כמעט/כל יום
32% מבצעים
פעילות גופנית
כ-44% חווים תחושות
לחץ (STRESS)

ניהול בריאות

23% ויתרו על שירותים
רפואיים ובדיקות שגרה

מדדים
מנבאים

אוריינות דיגיטלית | 58% עצמאיים בא"ד בסיסית | 45% עצמאיים בא"ד מתקדמת

רשת תמיכה בארבעה תחומי סיוע - כלכלי, רגשי, פיזי, מידע\עצה (הצורך בסיוע וזהות המסייע)

תמונת מצב זקנים – השפעת חרבות ברזל

מדדי "על"

מצב כלכלי

47% החמרה ביכולת לעמוד
בהוצאות חודשיות

מצב חברתי-רגשי

65% אין מרחב מוגן
17% לא תמיד מספיקים להגיע
למרחב מוגן\מקום בטוח

מצב בריאות

43% החמרה במצב הבריאות
23% החמרה בתפקוד יום-יומי

מדדים מנבאים

מוכנות כלכלית

18% דיווחו על החמרה
במצב תעסוקה
14% רוצים לחזור לשוק
העבודה (גמלאים)

אורח חיים פעיל

14% ביצעו פחות פנאי יחידני
8% ביקרו פחות במסגרות
33% פגשו פחות משפחה וחברים
24% מעוניינים להתנדב

אורח חיים בריא

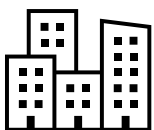
39% יצאו פחות מן הבית
19% ביצעו פחות
פעילות גופנית

ניהול בריאות

23% ויתרו על שירותים
רפואיים ובדיקות שגרה

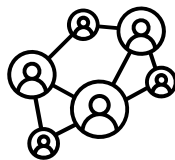
תמונת מצב זקנים – רשתות תמיכה

שלטון

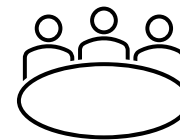

33% סומכים על הרשות המקומית
18% סומכים על הממשלה

קהילה

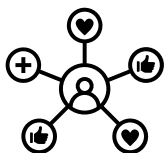
64% תחושת שייכות לקהילה
33% חוסן קהילתי גבוה

סביבה קרובה

88% מרוצים מיחסים עם המשפחה
37% יכולים להיעזר בשכנים
61% סומכים על אנשים שיעזרו
בשעת משבר

מדדי אמון

צורך בתמיכה

20% תלויים לחלוטין (בכל הפעולות)
ברשת התמיכה שלהם

גורם הסיוע מרכזי – בני משפחה

כ-53% עצמאיים ברוב הפעולות

תמיכה רגשית/כלכלית

55% פונים לסיוע בתמיכה רגשית
(9% אין למי לפנות)
30% פונים לסיוע בבעיות כלכליות
(11% אין למי לפנות)

פעולות בסיסיות

42% פונים לסיוע בפעולות שגרה
(5% אין למי לפנות)
56% פונים לסיוע בעת מחלה או
בדיקה רפואית (6% אין למי לפנות)
55% פונים לסיוע במידע או עצה
(4% אין למי לפנות)

צורך בסיוע

קבוצת סיכון בריאות ותפקוד (באחוזים)

בני +75 פגיעים יותר

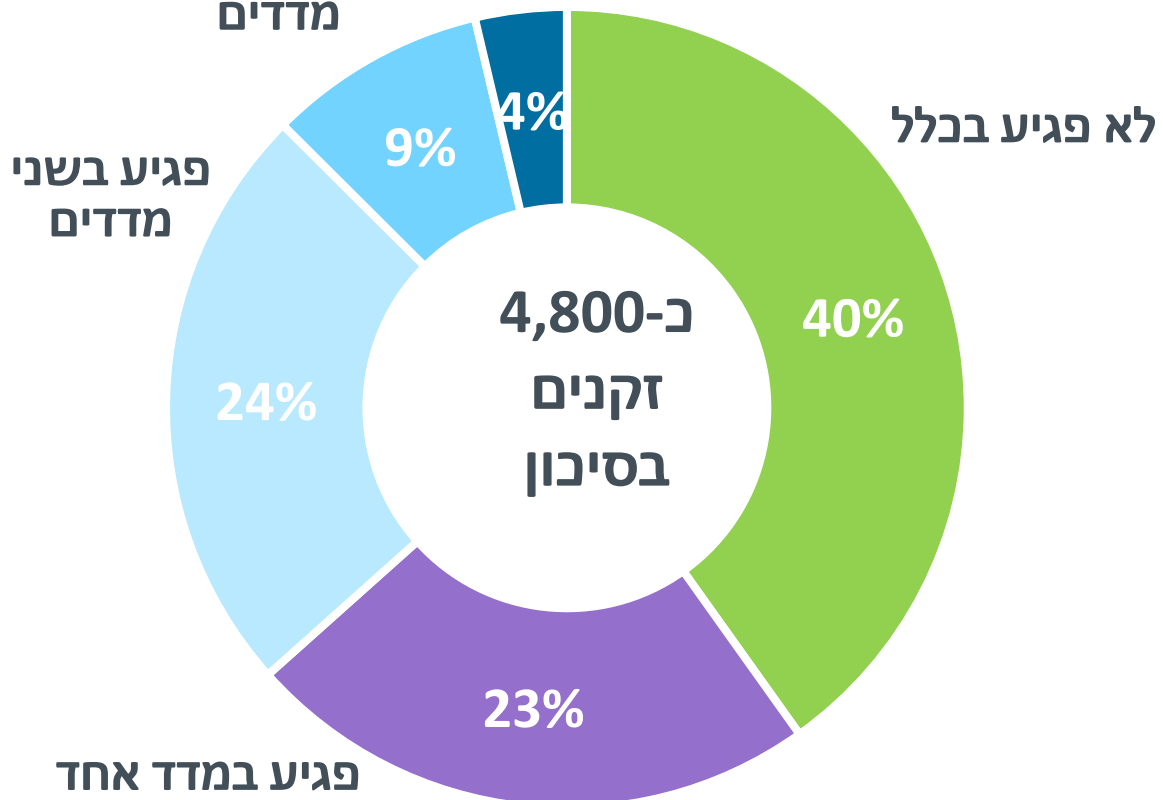
פגיע בכל המדדים

פגיע בשלושה
מדדים

פגיע בשני
מדדים

לא פגיע בכלל

פגיע בממד אחד

- ארבעה מדדי בריאות ותפקוד:
- מצב בריאות סובייקטיבי
 - קושי בתפקוד יום-יומי (GALI)
 - דיכאון (PHQ2)
 - ביצוע פעולות שגרה

גורמים מנבאים - קבוצת סיכון בריאות ותפקוד

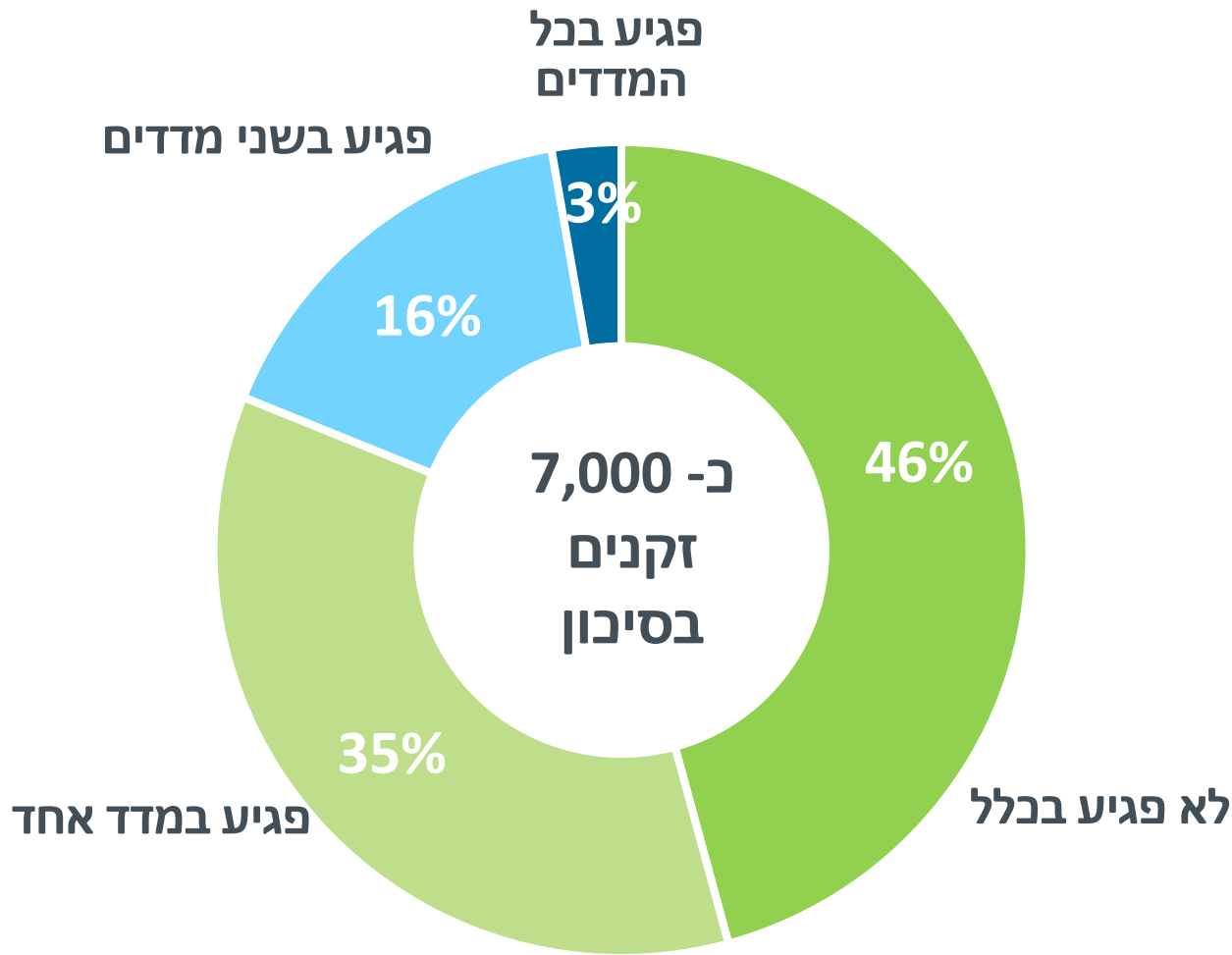
גורמים מנבאים	כיוון קורלציה לפגיעות (בכל מדד)
אי-יכולת לכסות הוצאות	↑
השכלה תיכונית	↑
בדידות	↑
+75	↑
מספר ילדים	↑
נשים	↓
תחושת ביטחון	↓
חוסן אישי	↓

קבוצת סיכון מצב חברתי-רגשי (באחוזים)

דתיים פחות פגיעים מחילונים

שלושה מדדי חוסן חברתי-רגשי:

- חוסן אישי
- בדידות
- תחושת ביטחון

גורמים מנבאים – קבוצת סיכון מצב חברתי-רגשי

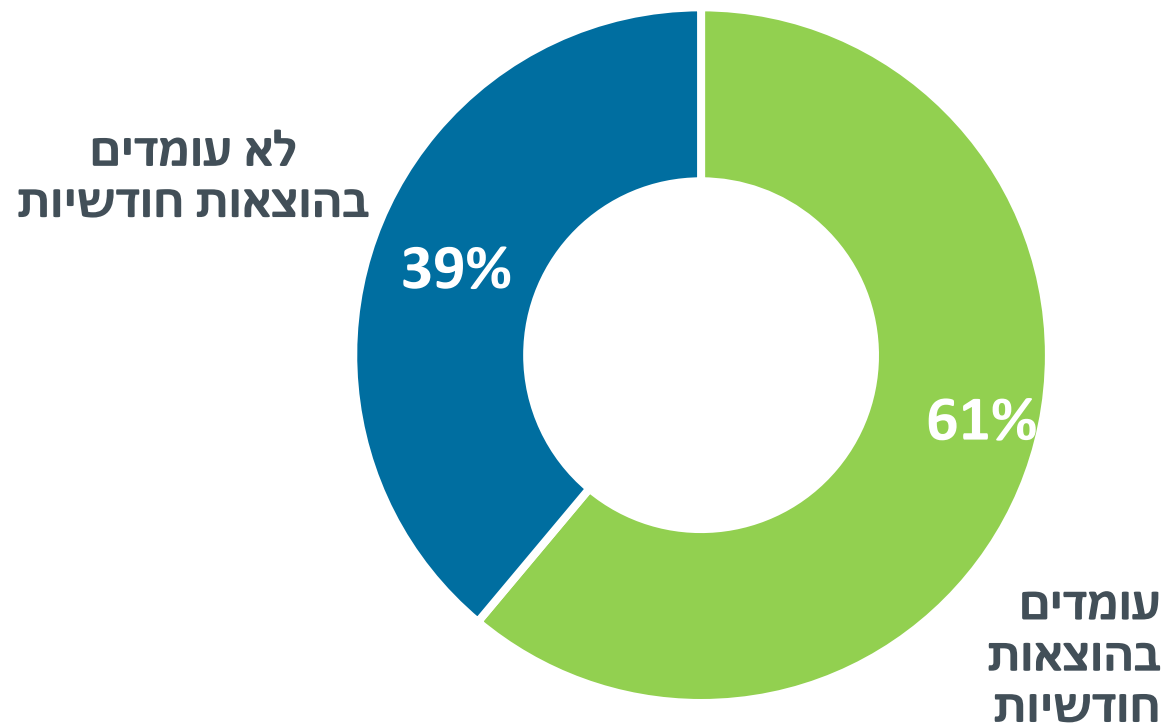
קורלציה לבדידות	גורמים מנבאים
↑	דיכאון
↑	נפגע קל במלחמה
↑	מוגבלות
↑	אלמנים לעומת נשואיים
↓	דתיות

קבוצת סיכון מצב כלכלי (באחוזים)

כ-14,700 זקנים לא מצליחים לעמוד בהוצאות החודשיות

גורמים מנבאים – קבוצת סיכון

מצב כלכלי

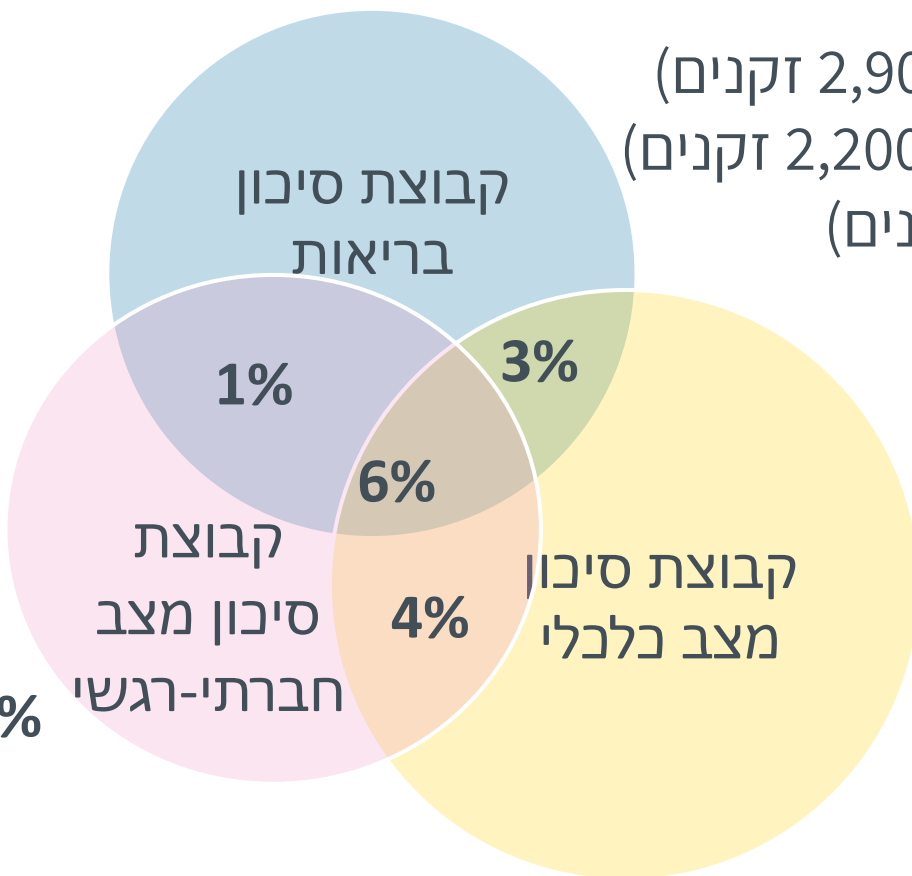
גורמים מנבאים	כיוון קורלציה למצב כלכלי
דיכאון	↑
מוגבלות	↑
בריאות לא טובה	↑
+75	↓
השכלה	↓

קבוצות סיכון: סיכום

13% (כ-4,800 זקנים)

זקנים בשתי קבוצות סיכון – 8% (כ-2,900 זקנים)
 זקנים בשלוש קבוצות סיכון – 6% (כ-2,200 זקנים)
 זקנים "חזקים" – 51% (כ-65,940 זקנים)

39% (כ-14,700 זקנים)

19% (כ-7,000 זקנים)

זקנים "חזקים" – ללא פגיעות כלל

גורמים מנבאים	כיוון קורלציה
השכלה בינונית או גבוהה	↑
+75	↑
נפגע קשה במלחמה	↓
מספר ילדים	↓

תובנות והמלצות: בת ים

- **42% נפגעו** בעקבות המלחמה (כ-15,500 זקנים)
- **1 מכל 2** זקנים נמצא **במצב סיכון** (בריאותי \ חברתי-רגשי \ כלכלי)
- כ-3,000 זקנים נמצאים בלפחות שני מצבי סיכון (מהם 2,200 בשלושה)
- מי **שיותר פגיע** – סיכוי גבוה **יותר להחמרה** (לרוב נשים ובני 75+)
- מדדים מנבאים מובילים – **אי-יכולת לכסות הוצאות חודשיות ובדידות**
- **בני משפחה הם גורם הסיוע המרכזי** (וכמעט בלעדי)
- **20% תלויים לחלוטין** ברשת התמיכה שלהם

- ל-2 מבין 3 זקנים אין ממ"ד או מרחב מוגן בבניין
- יש הרבה זקנים "חזקים" (51%) – חשוב למנף אותם (לדוגמה **תעסוקה או התנדבות**)
- **לחפש "מתחת לפנס"** – בדגש על אי-יכולת לכסות הוצאות חודשיות
- לקדם מענים בתחומי **מיצוי זכויות וסיוע רגשי**
- **השקעה בבני משפחה** – כגורם מטפל ו\או מתווך
- **לחזק/לפתח גורמים נוספים** ברשת התמיכה של הזקן והנגשה של שירותים

